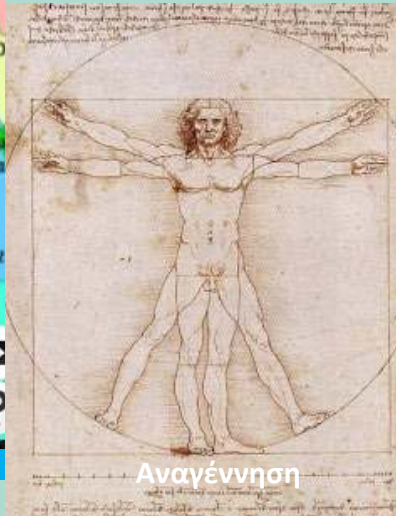

Μεσαιωνος Ιστορήματα

Ζωγράφοι της Αναγέννησης

Αναγέννηση

Μαύρος Θάνατος

Το Μεσαιωνικό Κάστρο

Ανδρόνικος Κομνηνός

Βυζαντινά Κτίσματα

Ο θρήνος για την Αλώση

Η πτώση του Βυζαντίου

Εικονομαχία

Τα “μεσαιωνικά ιστορήματα” δεν αποβλέπουν στη σύνταξη μιας τυπικής ιστορικής χρονογραφίας, αλλά και στην παράθεση συμβάντων και δραστηριοτήτων από την καθημερινότητα, όπως αυτή μεταβαλλόταν ραγδαία στο πέρασμα του χρόνου. Έτσι πλάι στα σπουδαία, έχουν επιλεγεί και «ασήμαντα» γεγονότα και περιστατικά που κεντρίζουν το ενδιαφέρον – χωρίς βέβαια να διακυβεύεται η εγκυρότητα και η ακρίβεια των πηγών - και επιτονίζουν το κεντρικότερο δίδαγμα της Ιστορίας: ότι τελικά κανείς δε διδάσκεται από αυτήν!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- [Ο Μαύρος Θάνατος στην Ευρώπη τον 14ο αιώνα ... 38](#)
- [Η επιδημία της βουβωνικής πανώλης - Οι εκκλησιαστικές απειλές ... 43](#)
- [Η πτώση της βυζαντινής αυτοκρατορίας ... 63](#)
- [Η καθημερινή ζωή στο μεσαιωνικό κάστρο ... 48](#)
- [Πινακοθήκη: Παρουσίαση έργων αναγεννησιακών ζωγράφων ... 4](#)
- [Αναγέννηση - Ανθρωπισμός ... 5](#)
- [Ζωγράφοι της Αναγέννησης ... 23](#)
- [Να δικαιολογηθεί η αναγκαιότητα της ύπαρξης εικόνων στις εκκλησίες. Να σχολιάσετε, στη συνέχεια, τις λεπτομέρειες του προσώπου και των ενδυμάτων σε μια φορητή εικόνα ή τοιχογραφία ... 71](#)
- [Τοπική Ιστορία: Να αναφεθείτε στους σωζόμενους βυζαντινούς ναούς του Μαραθώνα και να συγκεντρώσετε στοιχεία για την ταυτότητά τους \(αρχιτεκτονική, ζωγραφικός διάκοσμος\). ... 46](#)
- [Θρύλοι και θρήνοι για την Άλωση ... 61](#)
- [Το βυζαντινό έθιμο της διαπόμπευσης ... 54](#)

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

• Καπίρη Νίκη • Κλεφτάκη Σοφία • Κολοκύθα Ευγενία • Κοροβέση Μαρία • Μέσι Κλέα • Μπάρμπα Ελένη • Μπάτρη Χριστίνα • Ρούσσης Δημήτρης • Στάνι Τζούλια • Στέτου Ιωάννα • Τουρκαντώνη Αντιγόνη • Τσέλιου Κατερίνα • Τύμπα Λίνα • Χριστοφύλλη Δήμητρα • Χρυσίνα Άρτεμις • Χρυσίνα Ιωάννα • Χρυσίνα Μαρία

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Ρίκου Αφροδίτη

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

[Thinglink: Αναγεννησιακοί ζωγράφοι](#)

Η Αναγέννηση

Εργασία ιστορίας - Καίρη Νίκη Β3

Ορισμός Αναγέννησης

Με τον όρο "Αναγέννηση" εννοούμε το σύνθετο πολιτιστικό, ιστορικό και κοινωνικό φαινόμενο που εμφανίστηκε κατά το 15^ο και το 16^ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη. Κατά την περίοδο αυτή τα γράμματα, οι επιστήμες και οι τέχνες σημείωσαν πρωτοφανή άνθηση. Είναι μια γενικότερη πνευματική κίνηση με κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα την αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας, οι οποίες είχαν παραμεριστεί κατά τον Μεσαίωνα.

Ως πολιτιστικό κίνημα επέφερε:

- την άνθηση της λογοτεχνίας, της επιστήμης, της τέχνης, της θρησκείας και της πολιτικής επιστήμης
  - την αναβίωση της μελέτης κλασικών συγγραφέων
  - την ανάπτυξη της γραμμικής προοπτικής στη ζωγραφική
  - τη σταδιακή, αλλά ευρέως διαδιδόμενη, μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση
- ❖ Αυτή η πνευματική μεταμόρφωση είχε ως αποτέλεσμα να θεωρείται η Αναγέννηση γέφυρα μεταξύ του Μεσαίωνα και της Σύγχρονης Εποχής.

Ο αναγεννησιακός πολιτισμός άνθησε σε ολόκληρη την Ιταλία. Από την Ιταλία απλώθηκε ταχύτατα σε ολόκληρη την Ευρώπη, σε όλη τη διάρκεια του 16ου αιώνα. Κατά γενική παραδοχή η Αναγέννηση έχει τις ρίζες της στη Φλωρεντία, στην περιοχή της Τοσκάνης, κατά το 14ο αιώνα.

Η Φλωρεντία προηγείται στην εν γένει πνευματική κίνηση της εποχής. Η διοίκησή της από την οικογένεια των Μεδίκων οι οποίοι έγιναν ενθουσιώδεις υποστηρικτές των γραμμάτων και των τεχνών, της προσέδωσε μεγάλη οικονομική ισχύ. Η πόλη πήρε το όνομα «Αθήνα της Αναγέννησης».

Αν και κατά την Αναγέννηση έλαβαν χώρα επαναστατικές καινοτομίες σε πολλά πνευματικά πεδία, καθώς και κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές, είναι ίσως περισσότερο συνυφασμένη με τα ρεύματα που διαμορφώθηκαν στο χώρο της τέχνης, αλλά και τη συμβολή παν-επιστημόνων όπως ο Λεονάρντο ντα Βίντσι και ο Μιχαήλ Άγγελος, οι οποίοι ενέπνευσαν τον όρο **Homo Universalis** (Καθολικός Άνθρωπος).

Χαρακτηριστικά και επιδιώξεις καλλιτεχνών

Διανοούμενος σύμφωνα με τον καθολικό άνθρωπο, ο μέσος καλλιτέχνης:

- απομακρύνθηκε από τη συντεχνιακή παραγωγή του Μεσαίωνα
- χαρακτηρίστηκε Ουμανιστής – ανθρωπιστής
- αντλούσε έμπνευση από την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή τέχνη
- ήταν δημιουργικός και δραστήριος
- τόλμησε να αποδώσει με λεπτομέρειες το γυμνό σώμα.
- επεδείκνυε αγάπη για την φύση και τον άνθρωπο
- μελετούσε τις φυσικές επιστήμες, την ιατρική και την κλασική φιλολογία
- ανέπτυξε ένα θεωρητικό προβληματισμό
- επιδίωκε να καθορίσει τις αρχές και τις αξίες της καλλιτεχνικής δημιουργίας

Χαρακτηριστικά Αναγεννησιακής ζωγραφικής

- για πρώτη φορά, η τέχνη έγινε ιδιωτική
- δεν διαμορφωνόταν από τη θρησκευτική ή πολιτική εξουσία, αλλά αποτελούσε προϊόν αποκλειστικά των ίδιων των καλλιτεχνών
- οι ανθρώπινες φιγούρες αποκτούν πλαστικές και αρμονικές αναλογίες.
- ανάπτυξη της άκρως ρεαλιστικής γραμμικής προοπτικής.
- Αγάπη για την απόδοση του όγκου, της λεπτομέρειας, της προοπτικής, του φωτός και γενικά της παρατήρησης.

- τεχνικές προοπτικής: Η προοπτική είναι ένας μαθηματικός τρόπος για την ψευδαισθητική απόδοση του βάθους, της τρίτης δηλαδή διάστασης, που λείπει από τη διδιάστατη ζωγραφική επιφάνεια. Για να το επιτύχει αυτό, ο ζωγράφος τοποθετεί το "σημείο φυγής" στο κέντρο του πίνακα, επάνω στη γραμμή του ορίζοντα, που αντιστοιχεί στο ύψος των ματιών του θεατή και προς το οποίο συγκλίνουν όλες οι παράλληλες ευθείες. Αυτή η οργάνωση ενός επιπέδου ονομάζεται κεντρική προοπτική.
- ανέπτυξαν κι άλλες τεχνικές, μελετώντας το φως, τη σκιά, και, όπως είναι πασίγνωστο στην περίπτωση του Λεονάρντο ντα Βίντσι, της ανατομίας του ανθρώπινου σώματος.

Καπέλα Σιξτίνα

- Η φήμη του παρεκκλησίου οφείλεται στις νωπογραφίες που κοσμούν το εσωτερικό του, πρωτίστως του Μιχαήλ Αγγέλου, ο οποίος φιλοτέχνησε την οροφή του και τον τοίχο του βωμού
- Κατά την αρχιερατεία του Σίξτου Δ΄ μία ομάδα από ζωγράφους της Αναγέννησης, μέσα σε αυτούς και ο Σάντρο Μποτιτσέλι, δημιούργησε μία σειρά από νωπογραφίες
- Οι τοιχογραφίες τελείωσαν το 1482 και στις 15 Αυγούστου 1483 ο Σίξτος Δ΄ τέλεσε την πρώτη λειτουργία στο παρεκκλήσιό του για την εορτή της Ανάληψης (Κοίμησης) της Παναγίας. Στην τελετή το παρεκκλήσιο καθαγιασθηκε και αφιερώθηκε στην Παρθένο Μαρία.

Κυριότεροι εκπρόσωποι της αναγέννησης

Λεονάρντο Ντα Βίντσι

- γεννήθηκε στις 15 Απριλίου του 1452 στο Αντσιάνο, Βίντσι
- Απεβίωσε στις 2 Μαΐου του 1519 στο κάστρο του Αμπουάζ στην Γαλλία από εγκεφαλική αιμορραγία
- Μαθήτευσε στο εργαστήριο του φημισμένου Ιταλού ζωγράφου Αντρέα ντελ Βερόκκιο
- Ήταν αριστερόχειρας και πρώτος ανακάλυψε τη «γραφή-καθρέφτη», από τα δεξιά προς τα αριστερά και ανάποδα, που μπορούσε να διαβαστεί μόνο με τη χρησιμοποίηση ενός καθρέφτη.

Ανατομία

- Τον Απρίλιο του 1489 ο Λεονάρντο ξεκίνησε τη συγγραφή ενός βιβλίου υπό τον τίτλο «Περί της ανθρώπινης μορφής»
- Ήταν μια συλλογή ανατομικών παρατηρήσεων και το σύνολο ολιστικών ερμηνειών για το ανθρώπινο σώμα και τις λειτουργίες του
- Μελετούσε τη φυσιολογία των ανθρώπων αλλά και των ζώων από τη σκοπιά της μηχανικής: συνέκρινε τις αρθρώσεις και τους τένοντες με αρμούς και βαρούλκα, και εκτιμούσε τους μύς και τα οστά ως γρανάζια και μοχλούς μιας μηχανής. Παράλληλα έκανε διάφορες μελέτες πάνω στην ανθρώπινη ανατομία, συγκρίνοντας τις «θεωρίες» του με τη μοναδική σωζόμενη σχετική θεωρία που υπήρχε την εποχή εκείνη, τον «Άνθρωπο του Βιτρούβιου».

Ο Βιτρούβιος είχε καταλήξει στο συμπέρασμα πως το ανθρώπινο σώμα, με τα χέρια σε έκταση, μπορούσε να χωρέσει στα δύο τέλεια γεωμετρικά σχήματα, τον κύκλο και το τετράγωνο και πως το κέντρο του σώματος ήταν ο αφαλός. Ο Λεονάρντο, με τις δικές του μελέτες, διόρθωσε κάποιες ανακολουθίες του Βιτρούβιου.

Έργα του Λεονάρντο Ντα Βίντσι

Μόνα Λίζα

- γνωστή και ως Τζιοκόντα, είναι προσωπογραφία που ζωγράφισε ο Λεονάρντο ντα Βίντσι
- ελαιογραφία σε ξύλο λεύκης, που ολοκληρώθηκε μέσα στη χρονική περίοδο 1503-1519
- εκτίθεται στο Μουσείο του Λούβρου, στο Παρίσι
- πίνακας, διαστάσεων 77 εκ. x 53 εκ.
- απεικονίζει μία καθιστή γυναίκα, τη Λίζα ντελ Τζοκόντο, η έκφραση του προσώπου της οποίας χαρακτηρίζεται συχνά ως αινιγματική
- θεωρείται το πιο διάσημο έργο ζωγραφικής

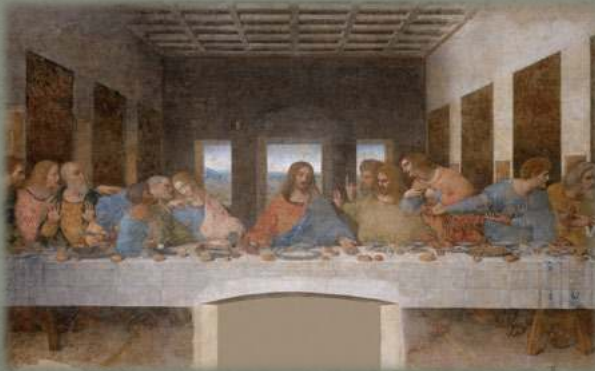

Το χαμόγελο της Μόνα Λίζα

- Το χαμόγελο της Μόνα Λίζα στον πιο γνωστό πίνακα της ιστορίας έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας πολλών αναλυτών της τέχνης
- Η γυναίκα αρνιόταν να χαμογελάσει για να την ζωγραφίσει ο καλλιτέχνης και εκείνος προσέλαβε ακόμα και μουσικούς στην προσπάθεια να της δημιουργήσει ένα χαμόγελο
- Όταν κοιτάζει κάποιος τον πίνακα βλέπει μια γυναικεία μορφή να χαμογελά ή για την ακρίβεια να μειδιά. Αν καλύψει το στόμα και δει μόνο τα μάτια, αυτά φαίνονται σοβαρά. Αν καλύψει τα μάτια και δει μόνο το στόμα δεν φαίνεται να χαμογελά. Αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα μυστήρια που κατάφερε να πετύχει ο διάσημος ζωγράφος.
- ❖ Πως το κατάφερε αυτό ο Ντα Βίντσι;
Ο Ντα Βίντσι αναμίγνυε με τέτοιο τρόπο τα χρώματα, ώστε να εκμεταλλευτεί την περιφερειακή όραση του θεατή. Αυτό που κατάφερε με το τρικ ήταν να κάνει το σχήμα του στόματος ν' αλλάζει, ανάλογα με την οπτική που παρατηρεί κανείς τον πίνακα.

Ο Μυστικός δείπνος

- Αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα έργα του Λεονάρντο
- Η μοναδική νωπογραφία του που έχει σωθεί
- Ένα από τα σημαντικότερα και πολυτιμότερα έργα στην ιστορία της τέχνης και ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα και αναπαραχθέντα έργα ζωγραφικής

Η φθορά του πίνακα

- Ο ντα Βίντσι ακολουθεί την τεχνοτροπία του buonfresco: η πολύ γρήγορη κάλυψη των τοίχων πριν ξεραθεί ο σοβάς.
- Αφιέρωσε πιο πολύ χρόνο σε αυτό το έργο επειδή ήθελε να φτιάξει δικά του χρώματα και υλικά για να ζωγραφίσει στον τοίχο και έτσι άρχισε η νωπογραφία να φθείρεται
- ο τοίχος πάνω στον οποίο είχε ζωγραφισθεί ο Μυστικός Δείπνος ήταν εκτεθειμένος στη βροχή και τον άνεμο, ενώ ένα υπόγειο ρυάκι τον έκανε να είναι πάντα υγρός. Το 1620, επίσης, τα κατοχικά ισπανικά στρατεύματα προκάλεσαν φθορές στον τοίχο, ενώ διακόσια χρόνια μετά τα στρατεύματα του Ναπολέοντα έδεναν τα άλογά τους εκεί.

Μιχαήλ Άγγελος

- Γεννήθηκε στις 6 Μαρτίου του 1475 στο Καπρέζε της Ιταλίας
- Απεβίωσε στις 18 Φεβρουαρίου 1564, από μόλυνση και ασφυξία
- το 1487 ξεκίνησε ως μαθητευόμενος στο εργαστήριο ζωγραφικής του Ντομένικο Γκιρλαντάγιο
- Το 1505, ο Μιχαήλ Άγγελος επέστρεψε στη Ρώμη μετά από πρόσκληση του νέου Πάπα Ιουλίου Β', ο οποίος του ανέθεσε τη δημιουργία ενός επιβλητικού μασωλείου

Έργα του Μιχαήλ Αγγέλου

Η δημιουργία του Αδάμ

- Νωπογραφία και μέρος της οροφής της Καπέλα Σιξτίνα
- Αναπαριστά την βιβλική κοσμογονική αφήγηση από το Βιβλίο της Γένεσης, σύμφωνα με την οποία ο Θεός δίνει ζωή στον Αδάμ, τον πρώτο άνθρωπο
- Αποτελεί έναν από τους πιο αναπαραγόμενους θρησκευτικούς πίνακες όλων των εποχών

Η Δευτέρα Παρουσία

- Αποτύπωση περίπου 300 γυμνών μορφών
- Η ζωγραφική επιφάνεια είναι χωρισμένη σε τρεις ζώνες. Στο χαμηλότερο σημείο, τοποθετεί τους ανθρώπους που ετοιμάζονται είτε να ανέβουν στον ουράνιο Παράδεισο είτε να κατευθυνθούν προς την Κόλαση. Στο μεσαίο επίπεδο, αποτυπώνονται οι άγγελοι ενώ στο ανώτερο ο Χριστός, οι Άγιοι και οι άνθρωποι που σώζονται.

Σάντρο Μποττιτσέλλι

- Γεννήθηκε στη 1 Μαρτίου του 1445, στη Φλωρεντία της Ιταλίας
- Απεβίωσε στις 17 Μαΐου του 1510
- Το 1481 επισκέφτηκε τη Ρώμη, προσκεκλημένος του πάπα Σίξτου Δ', προκειμένου να διακοσμήσει μαζί με άλλους διακεκριμένους ζωγράφους της εποχής, τους τοίχους της Καπέλα Σιξτίνα

Έργα του Σάντρο Μποττιτσέλλι

Η γέννηση της Αφροδίτης

- Η Αφροδίτη εκπροσωπεί την ομορφιά κι αφού η ομορφιά ισούται με την αλήθεια, το έργο γίνεται αλληγορία της αλήθειας που έρχεται στον κόσμο
- Η ομορφιά του προσώπου της στη «Γέννηση της Αφροδίτης» μας αποσπά από τις δυσαναλογίες του σώματός της

Η αλληγορία της άνοιξης

- Κεντρική μορφή του έργου είναι η Αφροδίτη, που απεικονίζεται στον κήπο της, μπροστά από το ιερό της φυτό, τη μυρτιά που εποπτεύει όλη τη σκηνή
- Αριστερά βρίσκεται ο Ερμής, δίπλα του οι τρεις χάριτες, στη μέση είναι η Αφροδίτη και πάνω της βρίσκεται ο έρωτας, δεξιά είναι ο Ζέφυρος που προσπαθεί να πιάσει μία νύμφη και δίπλα είναι η Φλώρα

Ραφαήλ

- Γεννήθηκε στις 6 Απριλίου του 1483, στο Ουρμπίνο της Ιταλίας
- Απεβίωσε στις 6 Απριλίου του 1520, λόγω καρδιακής ανεπάρκειας
- Πολλά από τα έργα του βρίσκονται στο Παλάτι του Βατικανού, οι τοιχογραφίες στις λεγόμενες «Αίθουσες του Ραφαήλ» του οποίου ήταν το κεντρικό και μεγαλύτερο έργο της καριέρας του.

Έργα του Ραφαήλ

Η Σχολή των Αθηνών

- μια από τις διασημότερες νωπογραφίες του Ιταλού καλλιτέχνη
- Βρίσκεται στο δεύτερο δωμάτιο που διακόσμησε ο καλλιτέχνης και είναι χρονικά η δεύτερη τοιχογραφία που ολοκλήρωσε
- Ο ίδιος ο Ραφαήλ έδωσε άλλο όνομα στην νωπογραφία, γράφοντας δύο λέξεις: "Causarum Cognitio", «Αιτίες Γνώριζε», δηλαδή προσπάθησε να συνειδητοποιείς και να γνωρίζεις τις αιτίες.

Ο Παρνασσός

- μία από τις τέσσερις των Αιθουσών του Ραφαήλ
- Η τοιχογραφία παριστά το μυθολογικό όρος Παρνασσός, όπου κατοικούσε ο Απόλλωνας
- βρίσκεται στο μέσο, παίζοντας μία λύρα του μπράτσου της Αναγέννησης.
- Περιστοιχίζεται από τις εννέα Μούσες
- αριστερά του καθήμενη η Μούσα Καλλιόπη της επικής ποίησης. Πίσω της στέκονται (από αριστερά προς τα δεξιά) οι Μούσες Θάλεια, Ερατώ και Ευτέρπη. Δεξιά του Απόλλωνα κάθεται η Τερψιχόρη και πίσω της στέκονται οι υπόλοιπες τέσσερις Μούσες, Κλειώ, η Μελπομένη, Πολύμνια και Ουρανία. Η πηγή που τρέχει στα πόδια του Απόλλωνα είναι αυτή των Δελφών.

Πηγές

- ❖ Wikipedia
- ❖ Βιβλίο Ιστορίας Γ' Λυκείου
- ❖ <https://kelliteacher.weebly.com/alphanualphagammaepsilonpsiomegaeta.html>
- ❖ <http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/677-renaissance>
- ❖ <https://el.thpanorama.com/articles/arte/arte-renacentista-caractersticas-pintura-arquitectura-y-escultura.html>

Ζωγράφοι και έργα Αναγέννησης

Εργασία Ιστορίας
-Κλέα Μέσι ,Β3

Αναγέννηση και συγκείμενο της εποχής

- Η Αναγέννηση είναι ένα πολιτισμικό, κοινωνικό, και ιστορικό κίνημα το οποίο εμφανίστηκε ανάμεσα στον 15^ο και 17^ο αιώνα.
- Γενέτειρα της ήταν η Ιταλία, συγκεκριμένα η πόλη της Φλωρεντίας και αργότερα η Ρώμη, η Βενετία, το Μιλάνο...
- Ύστερα εξαπλώθηκε σταδιακά σε ολόκληρη την Ευρώπη φέρνοντας την άνθηση στην τέχνη, στις επιστήμες, στην πολιτική και στη μελέτη των κλασικών συγγραφέων/ποιητών.
- Η Αναγέννηση άλλαξε ριζικά τα δεδομένα της προηγούμενης εποχής ,του Μεσαίωνα(σκοτεινοί χρόνοι) οι οποίοι διήρκεσαν περίπου 1000 χρόνια και χαρακτηρίζονταν από θρησκευτικό φανατισμό, οπισθοδρόμηση, έλλειψη μόρφωσης κ.ά.

Βίντεο

Ζωγραφική και Αναγέννηση

Οι καλλιτέχνες μελέτησαν τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό και πήραν μαθήματα από αυτόν. Έπαψαν να ζωγραφίζουν αποκλειστικά θρησκευτικά θέματα και άρχισαν να αντλούν έμπνευση και από τη μυθολογία, τη φύση και την καθημερινή ζωή. Συγκεκριμένα, τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ήταν:

- Αναπαριστά το ανθρώπινο σώμα με σεβασμό στις πραγματικές αναλογίες, ενώ δεν διστάζει να το εμφανίσει γυμνό.
- Είναι ακόμα βαθιά θρησκευτική, αλλά απελευθερώνεται από τους κανόνες της εκκλησίας.
- Έχει επίκεντρο τον καθημερινό άνθρωπο.
- Ο άνθρωπος τοποθετείται σωστά στο περιβάλλον.
- Αναπαριστά φυσικά τοπία με ρεαλισμό και απεικονίζεται η γήινη ομορφιά.
- Εφαρμόζεται η τεχνική της προοπτικής, δηλαδή εμφανίζεται το βάθος. Η προοπτική της Αναγέννησης στηριζόταν στην κλασική γεωμετρία και βασική της αρχή ήταν ότι η προοπτική του κόσμου που μας περιβάλλει έχει τη μορφή τριγώνου ή πυραμίδας.

Τα ρεύματα που αναπτύχθηκαν στη ζωγραφική

- Μανιερισμός
- Κλασικισμός
- Μπαρόκ
- Ροκοκό
- Νεοκλασικισμός
- Ρομαντισμός
- Ρεαλισμός
- Νατουραλισμός

Χαρακτηριστικά προτύπου του Καθολικού ανθρώπου

- Δημιουργός του πολιτισμού του.
- Υπεύθυνος για τη μοίρα του.
- Η προσωπικότητά του είναι πολύπλευρη/ πολυσχιδής.
- Αγαπάει τη δημιουργική και δραστήρια ζωή.
- Διαθέτει πίστη στις δυνάμεις του ανθρώπου, σωματικές και πνευματικές.
- Αισθάνεται ελεύθερος και έτοιμος να αναλάβει την ευθύνη για τη διαμόρφωση του κόσμου του.

Σπουδαίοι Ζωγράφοι

Sandro Botticelli

Raphael Sanzio

Leonardo da Vinci

Μιχαήλ Άγγελος

El Greco (Domenikos Theotokopoulos)

Caravaggio

Sandro Botticelli

- Ο Αλεσσάντρο ντι Μαριάνο Φιλιπέπι ήταν διακεκριμένος Ιταλός ζωγράφος της αναγέννησης.
- Αποτέλεσε έναν από τους πιο γνωστούς και επιτυχημένους καλλιτέχνες της εποχής του, του οποίου η φήμη άρχισε να εξανεμίζεται κατά τις αρχές του 16ου αιώνα, όταν οι φιλοσοφικές ιδέες που διαπερνούσαν τους πίνακές του άρχισαν να εκτοπίζονται.
- Το ενδιαφέρον για το έργο του αναθερμάνθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα, οπότε απέκτησε αυτό τη θέση και την αναγνώριση που κατέχει μέχρι σήμερα.
- Γέννηση 1/3/1445 , Φλωρεντία
- Θάνατος 17/5/1510 , Φλωρεντία
- Κάποια έργα του...

Η Γέννηση της Αφροδίτης (1485)

Αλληγορία της Άνοιξης (1482)

Η Μυστική Γέννηση (1500)

Raphael Sanzio

- Ο Ραφαέλο Σάντσιο ντα Ουρμπίνο γνωστός ως **Ραφαήλ**, ήταν Ιταλός ζωγράφος και αρχιτέκτονας της πρώιμης Αναγέννησης.
- Το έργο του θαυμάζεται για τη σαφήνεια των μορφών, την ευκολία της σύνθεσης και την οπτική επίτευξη του νεοπλατωνικού ιδεώδους του ανθρώπινου μεγαλείου.
- Υπήρξε ένας από τους επιφανέστερους καλλιτέχνες της εποχής του, του οποίου η φήμη και η αξία υπήρξαν ανάλογες με εκείνες του Μιχαήλ Άγγελου και του Λεονάρντο ντα Βίντσι.
- Ο Ραφαήλ ήταν εξαιρετικά παραγωγικός. Δηιούθνε ένα ασυνήθιστα μεγάλο εργαστήριο και, παρά τον πρόωρο θάνατό του σε ηλικία 37 ετών από καρδιακή ανεπάρκεια, άφησε ένα τεράστιο έργο.
- Γέννηση 6/4/1483, Ουρμπίνο Ιταλία. (κατ' άλλους 28 Μαρτίου)
- Θάνατος 6/4/1520, Ρώμη Ιταλία

Ο Παρνασσός, (1511)

Η Σχολή των Αθηνών, (1509-1511)

Ο Άγιος Γεώργιος και ο δράκος (1504)

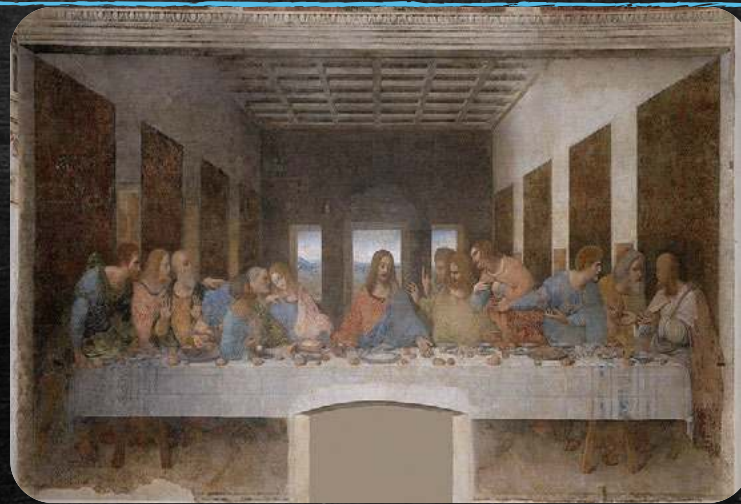

Leonardo da Vinci

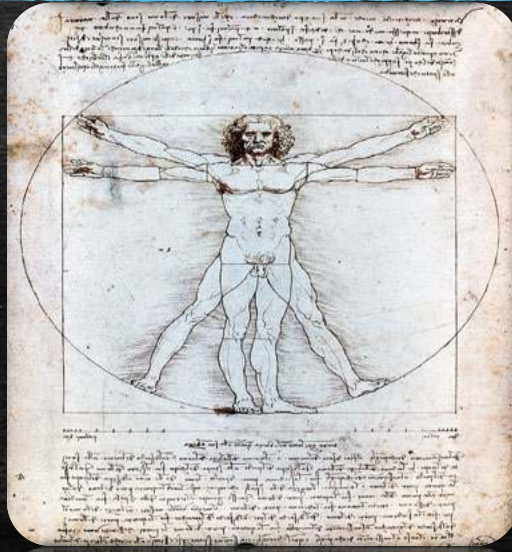
- ❖ Ο Λεονάρντο ντα Βίντσι ήταν Ιταλός πολυμαθής της Ύστερης Αναγέννησης που θεωρείται κατά κοινή ομολογία ένας από τους σπουδαιότερους ζωγράφους όλων των εποχών παρά το περιορισμένο πλήθος των σωζόμενων έργων του.
- ❖ Η «Μόνα Λίζα» είναι το διασημότερο ζωγραφικό έργο του Λεονάρντο και το πιο διάσημο πορτραίτο στην ιστορία.
- ❖ Ο ντα Βίντσι είναι επίσης γνωστός για τα σημειωματάριά του, στα οποία καταχωρούσε σχέδια και σημειώσεις επιστημονικού περιεχομένου· σε αυτά περιλαμβάνεται πληθώρα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένης της ανατομίας, της χαρτογραφίας, της ζωγραφικής και της παντασιολογίας.
- ❖ Γέννηση 14/15 Απριλίου 1452
Αντσιάνο, Βίντσι, Δημοκρατία της Φλωρεντίας
- ❖ Θάνατος 2 Μαΐου 1519, Κλο-Λυσέ, Αμπουάζ, Βασίλειο Γαλλίας

Ο Μυστικός δείπνος περίπου 1495-1498

Άνθρωπος του Βιτρούβιου (1490)

Παναγία των Βράχων (1483-1486)

Μιχαήλ Άγγελος

- Ο Μικελάντζελο ντι Λοντοβίκο Μπουοναρότι Σιμόνι ήταν Ιταλός γλύπτης, ζωγράφος, αρχιτέκτονας και ποιητής της Αναγέννησης, που άσκησε απaráμιλλη επίδραση στην ανάπτυξη της δυτικής τέχνης.
- Σήμερα αναγνωρίζεται ως ένας από τους σπουδαιότερους δημιουργούς στην ιστορία της τέχνης.
- Υπήρξε ο μοναδικός καλλιτέχνης της εποχής, του οποίου η βιογραφία εκδόθηκε πριν τον θάνατό του, στους *Βίους* του Τζόρτζιο Βαζάρι, ο οποίος επέλεξε να τον τοποθετήσει στην κορυφή των καλλιτεχνών, χρησιμοποιώντας για τον Μιχαήλ Άγγελο το προσωνύμιο *ο θεϊκός*.
- Γέννηση 6 Μαρτίου 1475, Καπρέζε Τοσκάνη Ιταλία
- Θάνατος 18 Φεβρουαρίου 1564

Η δημιουργία του Αδάμ, οροφή της Καπέλλα Σιστίνα

Δευτέρα Παρουσία, Βατικανό Καπέλα Σιζτίνα

Ο θνήσκων σκλάβος, 1513

El Greco (Domenikos Theotokopoulos)

- Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος γνωστός επίσης με το ισπανικό προσωνύμιο *El Greco*, που σημαίνει Ο Έλληνας, ήταν Κρητικός ζωγράφος, γλύπτης και αρχιτέκτονας της ισπανικής Αναγέννησης.
- Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του μακριά από την Ελλάδα, δημιουργώντας τα περισσότερα έργα του στην Ιταλία και στην Ισπανία.
- Στην Ιταλία επηρεάστηκε από τους μεγαλύτερους δασκάλους της ιταλικής τέχνης, όπως τον Τιντορέτο και τον Τιτσιάνο, του οποίου υπήρξε μαθητής, υιοθετώντας στοιχεία από τον μανιερισμό.
- Το 1577 εγκαταστάθηκε στο Τολέδο, όπου έζησε μέχρι το τέλος της ζωής του και ολοκλήρωσε ορισμένα από τα πιο γνωστά έργα του.
- Γέννηση 1 Οκτωβρίου 1541, Ηράκλειο
- Θάνατος 7 Απριλίου 1614, Τολέδο

Η Ανάσταση του Χριστού

Η Κοίμηση της Θεοτόκου, 1567

Ταφή του κόμη Όργκαθ, (1586-88)

Caravaggio

- ❖ Ο Μικελάντζελο Μεριζί ντα Καραβάτζο γνωστός περισσότερο απλά ως Καραβάτζο, ήταν Ιταλός ζωγράφος, το έργο του οποίου ανήκει χρονικά στα τέλη του 16ου έως τις αρχές του 17ου αιώνα.
- ❖ . Αν και οι πρώιμοι πίνακές του περιλάμβαναν κυρίως προσωπογραφίες, σταδιακά εξελίχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους ζωγράφους θρησκευτικών σκηνών. Το νατουραλιστικό ύφος του και η ανάδειξη της ανθρώπινης φύσης των αποστόλων και των μαρτύρων στα έργα του θεωρήθηκε ότι εξυπηρετούσαν τις βλέψεις της Αντιμεταρρύθμισης.
- ❖ συνολικά η επαναστατική τεχνική των δραματικών φωτοσκιάσεων του τενεμπρισμού, όπως την εισήγαγε ο Καραβάτζο, σφράγισε την μπαρόκ σχολή της ζωγραφικής.
- ❖ Γέννηση 29 Σεπτεμβρίου 1571, Μιλάνο Ιταλία
- ❖ Θάνατος 18 Ιουλίου 1610, Porto Ercole Ιταλία

Ίδε ο άνθρωπος, 1605

Νάρκισσος, (1597-1599)

Καλάθι με φρούτα, 1599

Ο Μαύρος Θάνατος (1348 – 1353 μ.Χ)

Ελένη Μπάρμπα
Ιωάννα Χρυσίνα
Χριστίνα Μπάτρη

ΠΑΝΩΛΗ

Ετυμολογία της λέξης

Η λέξη πανώλη προέρχεται από το επίθετο πανώλης (=ολέθριος, ολοκληρωτικά καταστροφικός), το οποίο είναι σύνθετο < πᾶς+ ὄλλυμι.

Ορισμός

Με τον όρο μαύρη πανώλη ή μαύρος θάνατος αναφέρεται η πανδημία των ετών 1348 - 1353, η οποία ήταν από τις πιο μεγάλες πληθυσμιακές καταστροφές. Η πανώλη είναι οξεία λοιμώδης νόσος. Η νόσος μεταδίδεται στον άνθρωπο από το τσίμπημα ψύλλων, (κυρίως του είδους *Xenopsylla cheopis*), που παρασιτούν σε άρρωστο μαύρο αρουραίο. Μεταδίδόταν ακαριαία εξαιτίας των κακών συνθηκών υγιεινής, την έλλειψη ιατρικών γνώσεων της εποχής και τις επακόλουθες δεισιδαιμονικές προλήψεις. Η ασθένεια εμφανίζεται σε τρεις μορφές. Τη βουβωνική, την πνευμονική, και τη σηψαιμική.

Πως ο ιος της Πανώλης μεταφέρθηκε στην Ευρώπη:

Το 1331, ξεσπάει η μεγάλη επιδημία πανώλης στην αυτοκρατορία της Κίνας.
Το 1338-1339, η επιδημία φτάνει στη χριστιανική κοινότητα της Ασσυριακής Εκκλησίας στη λίμνη Ισίκ Κουλ .
Το 1346 εμφανίζονται τα πρώτα συμπτώματα στην πόλη Σαράι στον κάτω ρου του Βόλγα, ενώ πολύ σύντομα επεκτείνονται στην Κριμαία και το Αστραχάν (σημερινή Ρωσία).
Το ίδιο έτος, η Χρυσή Ορδή των Μογγόλων, πολιορκεί την πόλη Καφά της Κριμαίας που βρίσκεται υπό την κατοχή των Γενοβέζων. Οι Μογγόλοι στη διάρκεια της πολιορκίας, ρίχνουν στην πολιορκημένη πόλη πτώματα ανθρώπων που έχουν πεθάνει από πανώλη, δένοντας τα σε καταπέλτες και εκσφενδονίζοντάς τα! Οι πολιορκημένοι ρίχνουν τα πτώματα στην θάλασσα αλλά είναι πια αργά!. Η πανώλη έχει πλήξει την Κάφφα.
Γενοβέζοι ναυτικοί μεταφέρουν τον ιό στην Κωνσταντινούπολη, το Κάιρο, τη Μεσσήνη και τη Σικελία. Από εκεί τα επόμενα χρόνια, ως το 1351, μεταφέρεται και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Το μικρόβιο, το οποίο παραμένει αρκετούς μήνες σε κάθε περιοχή, προσβάλλει την ολομέλεια των κατοίκων.
Η ταχύτατη εξάπλωση της Πανώλης φαίνεται να προκαλείται απο μια μετάλλαξη του ιού η οποία μολύνει τους πνεύμονες και μεταδίδεται με τον αέρα.
Οι άνθρωποι δεν έχουν παρά να απομονωθούν στα σπίτια τους και έπειτα να εγκαταλείψουν τις πόλεις. Για να μειώσουν τον κίνδυνο μετάδοσης της πανώλης, όλα τα καράβια από το 1347 και μετά απομονώνονταν για 40 μέρες

Ο μαύρος θάνατος φτάνει στην Ελλάδα:

Όπως αναφέρει ο Γρηγοράς το 1347 η ασθένεια της Πανώλης επεκτείνεται ακόμη και σε πολλές περιοχές της Ελλάδας. η πανώλη επισημαίνεται στην Εύβοια, τη Μεθώνη, την Κρήτη και πιθανότατα στη Θράκη και τη Μακεδονία. Το 1348, «χτύπησε» τη Νότιο Βαλκανική, όλο το Αιγαίο ως τη Ρόδο και την Κύπρο της οποίας σκότωσε το μισό πληθυσμό.

Βαθμός Θνησιμότητας

Εκτιμάται πως περίπου 20 με 25 εκατομμύρια άνθρωποι, το ένα τρίτο του τότε ευρωπαϊκού πληθυσμού, έπεσαν θύματα της καταστροφικής πανδημίας. Το 1348 μέχρι το 1349 η θνησιμότητα κυρίως στο Παρίσι αλλά και σε πολλά μέρη του κόσμου, είναι τόσο μεγάλη που είναι σχεδόν αδύνατον να ταφούν οι νεκροί . Πολλά χωριά στις επαρχίες και πολλές κατοικίες σε άλλες πόλεις αδειάζουν και ερημώνουν. Πολλά σπίτια ακόμα και λαμπρά οικήματα μετατρέπονται σε ερείπια.

Εικασίες για την πανώλη:

Η σκληρότητα και ο ανυποχώρητος χαρακτήρας της αρρώστιας ωθεί τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν την ασθένεια ως την υπέρτατη τιμωρία του Θεού και αναζητούν παρηγοριά στη θρησκεία.

Η εκκλησιαστική και κοσμική εξουσία ρίχνει την ευθύνη για τον όλεθρο στους Εβραίους. Έτσι ξεπηδά μια θεωρία ότι οι Εβραίοι έχουν δηλητηριάσει τα πηγάδια για να εξοντώσουν τους χριστιανούς. Η θεωρία αυτή πυροδοτεί ένα γενικότερο κύμα διωγμών εναντίον των Εβραίων σε ολόκληρη την Ευρώπη

Συνέπειες στην Ευρώπη

Μακροπρόθεσμα η πανδημία πανώλης επιτάχυνε μία ριζική αλλαγή στην μεσαιωνική ευρωπαϊκή κοινωνία. Η μεγάλη απώλεια πληθυσμού προκάλεσε αναδιοργάνωση της κοινωνίας, η οποία αργότερα έμελλε να αποβεί θετική. Η ερήμωση πολλών περιοχών επέτρεψε σε ένα μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού την πρόσβαση σε αγροκτήματα και θέσεις εργασίας που άξιζαν. Οι μισθοί στις πόλεις ανέβηκαν, ενώ η αγορά για αγροτικές μισθώσεις κατέρρευε.

Η εμφανής άνοδος του κόστους εργασίας επέφερε τη σταδιακή μηχανοποίηση της εργασίας. Έτσι ο Ύστερος Μεσαίωνας εξελίχθηκε σε μια εποχή εντυπωσιακών τεχνικών καινοτομιών

Ψευτογιατροί

Η απελπισία που ένιωθαν οι άνθρωποι εκείνης της εποχής τους έκανε πιο εύκολα θύματα εκμετάλλευσης από κάποιους επιτήδειους. Πολλοί από τους γιατρούς που θεράπευαν την πανούκλα ήταν στην πραγματικότητα απατεώνες, οι οποίοι παρίσταναν τους ειδικούς για να πάρουν τη μεγάλη αμοιβή που τους επιφύλασσε το επικίνδυνο επάγγελμά τους. Τους προσλάμβανε ολόκληρη η πόλη κι όχι κάποιος ιδιώτης, έτσι οι γιατροί έπρεπε να ασχοληθούν και με τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, λειτουργώντας σαν ένα είδος κοινωνικής ασφάλισης του 14ου αιώνα. Βέβαια, πολλές φορές δεν προσέφεραν απολύτως τίποτα στον ασθενή, γιατί δεν είχαν τις απαραίτητες γνώσεις. Υπήρχε μία περίπτωση γιατρού ο οποίος λίγες ημέρες πριν να φορέσει την προστατευτική στολή δούλεψε ως μπακάλης και δεν ήξερε καν γραφή και ανάγνωση .

Η στολή και η μάσκα των ιατρών

Σε αυτό το κλίμα σποραδικών επιδημιών ο γιατρός Charles de L'Orme, εμπνεύστηκε το γνωστό σ' εμάς κουστούμι του Γιατρού της Πανώλης (medico della peste) .Η μάσκα είχε τη μορφή πτηνού . Στο ράμφος της μάσκας τοποθετούσαν αρωματικά βότανα, όπως μέντα, γαρύφαλλο, μύρο, ροδοπέταλα και λάβδανο. Μία από τις θεωρίες των γιατρών ήταν ότι η ασθένεια προερχόταν από τα πουλιά και αν φορούσε τη μάσκα, η μόλυνση θα μεταφερόταν στα ρούχα και δεν θα άγγιζε τον ίδιο. Τα ρούχα ήταν δερμάτινα, επικαλυμμένα με κερί και δεν υπήρχε ούτε εκατοστό δέρματος ακάλυπτο και απροστάτευτο. Επίσης η στολή η οποία εμποτιζόταν με κάποιο αντισηπτικό υγρό, όπως το φημισμένο σκεύασμα "4 Κλέφτες" (ξίδι εμπλουτισμένο με αρωματικά αντιμικροβιακά βότανα), για επιπλέον προστασία Τα μάτια τους προστατεύονταν από γυαλιά με κόκκινους φακούς και στο κεφάλι, εκτός από την μάσκα, φορούσαν και το χαρακτηριστικό πλατύγυρο καπέλο, Ήταν το καπέλο που φορούσαν όλοι οι γιατροί της εποχής για να ξεχωρίζουν από τους απλούς πολίτες. Είχαν πάντα μαζί του ένα μπαστούνι, το οποίο χρησιμοποιούσαν για να εξετάζουν τους ασθενείς, χωρίς να τους ακουμπούν. Μία απ' τις χρήσεις του μπαστούνιού ήταν να ξυλοκοπήσουν τον ασθενή για τιμωρία, καθώς πίστευαν ότι πανούκλα τον προσέβαλε εξαιτίας των αμαρτιών του.

Σύγκριση με την πανδημία COVID 19

Όπως γνωρίζουμε και βιώνουμε η πανδημία του COVID 19 δεν έχει τελειώσει . Γι ' αυτό το λόγο δεν μπορούμε να συγκρίνουμε την θνησιμότητα των δύο πανδημιών (Πανώλης και Covid 19), σίγουρα όμως μπορούμε να αναγνωρίσουμε το γεγονός ότι η επιδημία της πανώλης συνολικά υπολογίζεται ότι στοίχισε τη ζωή σε 20 έως 25 εκατομμύρια ανθρώπους στην Ευρώπη και στην Ασία. Ενω στον Covid 19 μέχρι στιγμής έχουν σημειωθεί 3.075.042 θάνατοι .

Οι μέθοδοι θεραπείας των δύο πανδημιών αποκλίνουν λόγω της έλλειψης γνώσεων στον τομέα της ιατρικής.

Δηλαδή στην επιδημία της πανώλης εκτός από την αρωματοθεραπεία, εφαρμόζονταν και άλλες μέθοδοι, προερχόμενες από τις θεωρίες του Ιπποκράτη και του Γαληνού, όπως η θεραπεία με βδέλλες και η τοποθέτηση βατράχων στο σώμα, με στόχο την εξισορρόπηση των οργανικών χυμών.

Αντίθετα με τον Covid οι μέθοδοι θεραπείας είναι διασωληνώση , η νοσηλεία και η χρήση φαρμάκων. Λόγω της ανάπτυξης της ιατρικής αλλά και της τεχνολογίας η θεραπεία είναι αποτελεσματική και παρατηρείται χαμηλότερο ποσοστό θνησιμότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<https://www.mixanitouxronou.gr/>

<https://coronavirus.jhu.edu/>

<https://jointheflo>

<https://el.wikipedia.org/wiki>

<https://www.tanea.gr/>

<https://www.greece2021.gr/>

<https://www.ethnos.gr/>

ΜΕΓΑΛΟΣ ΛΟΙΜΟΣ 14ος ΑΙΩΝΑΣ

Όταν οι ιστορικοί αναφέρονται στον «Μαύρο θάνατο», εννοούν την επιδημία πανώλης (πανούκλας) που έπληξε την Ευρώπη στα μέσα του 14ου αιώνα. Ο Μαύρος Θάνατος έπληξε την Ευρώπη τον Οκτώβριο του 1347, μέχρι το τέλος του 1349 διαδόθηκε τάχιστα στο μεγαλύτερο μέρος αυτής και το 1350 μεταδόθηκε στην Σκανδιναβία και Ρωσία.

Η ασθένεια

Σύμφωνα με τους περισσότερους μελετητές η ασθένεια η οποία έπληξε την Ευρώπη ήταν «πανώλη» ή ευρύτερα γνωστή ως «βουβωνική πανώλη» λόγω των εξογκωμάτων που σχηματίζονταν στα σώματα των θυμάτων. Η πανούκλα εμφανίστηκε επίσης σε πνευμονική και σηψαιμική μορφή. Ορισμένοι επιστήμονες έχουν διατυπώσει την άποψη ότι η εν λόγω πανδημία ήταν συνδυασμός διαφόρων ασθενειών, όμως επί του παρόντος η εκδοχή της πανούκλας (σε όλες τις μορφές) εξακολουθεί να παραμένει η πλέον πιθανή.

Πρόελευση – συμπτώματα

Μέχρι τώρα ουδείς κατάφερε να προσδιορίσει το ακριβές σημείο προέλευσης του Μαύρου Θανάτου. Κατά πάσα πιθανότητα ξεκίνησε σε κάποια περιοχή της Ασίας, μάλλον στην Κίνα στην λίμνη Issyk-Kul.

Τα συμπτώματα άρχιζαν με πονοκέφαλο, στη συνέχεια ρίγη – πυρετό, διάρροια και εξάντληση. Ο ασθενής ίσως εμφάνιζε ναυτία, έμετο, πόνο στην πλάτη, πόνο στα χέρια και πόδια και φωτοφοβία.

Μέσα σε μια ημέρα ή δύο, εμφανιζόταν το οίδημα με την μορφή εξογκωμάτων στο λαιμό, κάτω από τα χέρια και στο εσωτερικό των μηρών. Σε σύντομο χρονικό διάστημα γινόταν μαύρο, άνοιγε και άρχισε να εκκλύει πύον και αίμα, ήταν σκληρό και επώδυνο και είχε το μέγεθος πορτοκαλιού.

Ο ασθενής είχε ελάχιστες πιθανότητες να αναρρώσει, διότι μετά την εμφάνιση τα εξογκώματα αιμορραγούσαν εσωτερικά, προκαλώντας αίμα στα ούρα, αιματώματα κάτω από το δέρμα και μαύρες κηλίδες σε όλο το σώμα οι οποίες μύριζαν απαίσια. Ο ασθενής πέθαινε με αφόρητους πόνους, σε χρονικό διάστημα μιας εβδομάδος, από την εκδήλωση της ασθένειας.

Μετάδοση της ασθένειας

Η βουβωνική πανώλη διαδόθηκε από τους ψύλλους που «ζούσαν» σε ποντίκια τα οποία είχαν προσβληθεί από την νόσο και κυρίως αρουραίους που υπήρχαν εν αφθονία στα εμπορικά πλοία. Η πνευμονική πανώλη μπορούσε να μεταδοθεί με ένα απλό φτάρνισμα και να εξαπλωθεί από άτομο σε άτομο με τρομακτική ταχύτητα. Η σηψαιμική πανώλη μεταδιδόταν μέσω της επαφής με ανοιχτές πληγές. Με αυτούς τους τρόπους ο Μαύρος θάνατος μέσω των εμπορικών δρόμων εξαπλώθηκε από την Ασία στην Ιταλία και από εκεί σε όλη την Ευρώπη.

Απώλειες

Εκτιμάται ότι περίπου το 1/3 του πληθυσμού της Ευρώπης, ήτοι 20 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν την ζωή τους λόγω του Μαύρου Θανάτου. Πολλές πόλεις έχασαν περισσότερο από το 40% των κατοίκων τους, το Παρίσι έχασε το 50% και η Βενετία, η Βρέμη και το Αμβούργο, υπολογίζεται ότι έχασαν τουλάχιστον το 60% του πληθυσμού. Η επιδημία εκτιμάται ότι εξόντωσε 25 εκατομμύρια ανθρώπους στην Κίνα και την Ινδία πριν πλήξει την Ευρώπη.

Στο αποκορύφωμα της επιδημίας, στην Βενετία και Πίζα πέθαιναν 500 άτομα ημερησίως.

Στο Παρίσι πέθαιναν 800 άνθρωποι ημερησίως και μέχρι το τέλος (1349) είχαν χάσει την ζωή τους περισσότεροι από 100 χιλιάδες άνθρωποι.

Στην Αβινιόν (έδρα του Παπισμού τον 14ο αιώνα) έχασε την ζωή του το 50% του πληθυσμού, μεγάλο ποσοστό κληρικών και το 1/3 των καρδινάλιων.

Η Φλωρεντία έχασε το 1/3 του πληθυσμού στους πρώτους 6 μήνες και το 45% – 75% στους 12 μήνες.

Το Μιλάνο υπέστη γενικά μικρές απώλειες και αυτό οφείλεται στα δραστικά μέτρα που έλαβε ο Αρχιεπίσκοπος Βισκόντι ο οποίος κατέστρεψε ολοσχερώς τα σπίτια στα οποία εμφανίσθηκε αρχικά η επιδημία.

Δεισιδαιμονίες

Η πλέον διαδεδομένη δεισιδαιμονία των ανθρώπων της εποχής, ήταν ότι ο Θεός τιμωρεί την ανθρωπότητα για τις αμαρτίες της. Υπήρχαν επίσης και εκείνοι που απέδιδαν την ασθένεια σε υπερφυσικά πλάσματα, όπως «σκυλιά – δαίμονες» ή όπως στη Σκανδιναβία που είχαν αποδώσει την επιδημία στον θηλυκό δαίμονα «Pest Maiden (κόρη του λοιμού)». Ορισμένοι κατηγορήσαν τους Εβραίους ότι δηλητηρίασαν τα πηγάδια, με αποτέλεσμα να αρχίσουν τρομερές διώξεις που ακόμα και ο Παπισμός δυσκολευόταν να εμποδίσει.

Οι μελετητές επιχείρησαν μια πιο επιστημονική προσέγγιση, αλλά και αυτοί παραπλανήθηκαν, καθότι εκείνη την εποχή δεν είχε εφευρεθεί το μικροσκόπιο. Το Πανεπιστήμιο του Παρισιού πραγματοποίησε μια έρευνα, η οποία τελικά απέδωσε την επιδημία σε συνδυασμό σεισμικών και αστρολογικών δυνάμεων.

Αντιδράσεις του πληθυσμού

Οι κυριότερες αντιδράσεις ήταν φόβος και υστερία. Άνθρωποι σε κατάσταση πανικού εγκατέλειπαν τις πόλεις και τις οικογένειές τους και οι όποιες ευγενείς πράξεις αλτρουισμού από γιατρούς και ιερείς επισκιάστηκαν από εκείνους που υπό το κράτος του φόβου αρνήθηκαν να θεραπεύσουν τους ασθενείς ή να δώσουν την τελευταία μετάληψη στα θύματα της πανούκλας. Οι περισσότεροι όντας πεπεισμένοι ότι πλησιάζει το τέλος επιδόθηκαν σε πράξεις άκρατης ακολασίας, άλλοι προσεύχονταν για την σωτηρία και ορισμένοι αιρετικοί (Flagellants.....ακραία αίρεση της Καθολικής εκκλησίας η οποία υποστηρίζει ως τρόπο μετάνοιας το μαστίγωμα του σώματος) παρήλαυναν στους δρόμους αυτομαστιγώμενοι προκειμένου να αποδείξουν την μετάνοια για τις αμαρτίες τους.

Επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις της επιδημίας ήταν πολύ σοβαρές σε κοινωνικό – οικονομικό και θρησκευτικό επίπεδο:

- Το ποσοστό των γάμων αυξήθηκε κατακόρυφα λόγω του ότι οι άνδρες παντρεύονταν πλούσιες ορφανές και χήρες γυναίκες.
- Ο αριθμός των γεννήσεων αυξήθηκε αν και οι συνεχείς υποτροπές της πανούκλας διατηρούσαν τα επίπεδα του πληθυσμού χαμηλά.
- Υπήρξε κατακόρυφη αύξηση της βίας και της εγκληματικότητας.
- Η υπερβολική σπατάλη είχε ως αποτέλεσμα την έλλειψη βασικών αγαθών και την έκρηξη του πληθωρισμού.
- Η έλλειψη εργατών εκτόξευσε τις τιμές στα ύψη.
- Η Εκκλησία είχε πολλές απώλειες, αλλά ταυτόχρονα πλούτισε μέσω των κληροδοτημάτων και των αυξημένων χρεώσεων για υπηρεσίες, όπως η ομαδική ταφή των νεκρών.
- Ιερείς χαμηλής μόρφωσης στελέχωναν θέσεις εργασίας υψηλού επιπέδου λόγω θανάτου, με υψηλές αμοιβές. Γενικά η αποτυχία του κλήρου, να βοηθήσει τους αναξιοπαθούντες κατά τη διάρκεια της πανούκλας, σε συνδυασμό με τον προφανή πλούτο και την ανικανότητα ορισμένων ιερέων, προκάλεσε δυσaráσκεια μεταξύ των ανθρώπων.

– Τα χωριά εγκαταλείφθηκαν από τους λίγους εναπομείναντες κατοίκους οι οποίοι αναζήτησαν απασχόληση σε πόλεις ή σε τόπους που είχαν παραμείνει παραγωγικοί. Τα χωράφια μετατράπηκαν σε βοσκότοποι και οι ιδιοκτήτες αναγκάστηκαν να επιτρέψουν την δωρεάν εργασία στις ιδιοκτησίες τους, προκειμένου να τις περισώσουν από την εγκατάλειψη και παραγωγική απαξίωση.

– Πραγματοποιήθηκαν περιορισμένης έκτασης ανακατατάξεις σε πολλά επίπεδα της κοινωνίας. Χαμηλόβαθμοι ιππότες έγιναν ισχυρότεροι και υψηλόβαθμοι Ιππότες απέκτησαν εκτάσεις γης από ευγενείς τους οποίους υπηρετούσαν. Η εκκλησία διεκδίκησε την μερίδα του λέοντος από τα εγκαταλειφθέντα περιουσιακά στοιχεία, ενώ την ίδια στιγμή οι φτωχοί μεταφέρονταν σε άδεια σπίτια, χρησιμοποιώντας τα αντικείμενα της προηγούμενης οικογένειας που ήταν πλέον νεκρή, κοιμόντουσαν στα κρεβάτια τους, έτρωγαν με τα σκεύη τους και φορούσαν τα ρούχα τους. Σε ορισμένους τομείς πρωτόγονοι νόμοι αναβίωσαν σε μια προσπάθεια να συγκρατήσουν τους ανθρώπους από ακραίες συμπεριφορές.

– Όσο γι' αυτούς που υπέθεσαν ότι η επιδημία θα επιδρούσε θετικά στον χαρακτήρα όσων επέζησαν, συνέβη το αντίθετο. Εγκλήματα όπως βανδαλισμοί, απάτη, πορνεία και μια σειρά άλλων αξιόποινων πράξεων αυξήθηκε δραματικά. Άστεγοι λεηλάτησαν τα πάντα, κυρίως σε μεγαλουπόλεις, η βία ήταν ανεξέλεγκτη και γενικά πολλοί άνθρωποι από αντίδραση στην πρόσφατη φρίκη που βίωσαν, συμπεριφέρονταν περισσότερο ανεξέλεγκτα από ποτέ.

Η επιμονή της πανούκλας και οι φρικαλεότητες που προκάλεσε είχαν μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων της εποχής αλλά και κατά την διάρκεια του Ύστερου Μεσαίωνα.

Όμως η επιδημία είχε και θετικές επιπτώσεις:

- Αυξήθηκε η αξία του εργατικού δυναμικού, καθότι η ελάττωση του πληθυσμού αύξησε την ζήτηση του εργατικού δυναμικού με αποτέλεσμα μέχρι το τέλος του 1350 οι μισθοί στην Αγγλία να διπλασιαστούν.
- Εξαφανίσθηκε το φαινόμενο των δουλοπάροικων στην Δύση. Είναι χαρακτηριστικό ότι το εν λόγω φαινόμενο εμφανίσθηκε έντονα στην Ανατολική Ευρώπη και ειδικά στις περιοχές που δεν επλήγησαν από την πανούκλα.
- Αναπτύχθηκε η βιομηχανία καθώς οι πόλεις κατοικήθηκαν πιο γρήγορα από τις αγροτικές κοινότητες.
- Τέθηκαν οι βάσεις της σύγχρονης Ιατρικής – φαρμακευτικής.

Σταυρούλα Τυμπα
Δημήτρης Ρούσσης

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

ΚΟΡΟΒΕΣΗ ΜΑΡΙΩ , ΚΛΕΦΤΑΚΗ ΣΟΦΙΑ
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ

Στα περίχωρα του Μαραθώνα εντοπίζονται κτίσματα των οποίων η κατασκευή χρονολογείται από τον 13 αιώνα μέχρι τον 14. Κάποια από αυτά διατηρούνται έως σήμερα: Φραγκικός Πύργος Οινόης ,Φραγκικός Πύργος Βαρνάβα ,Πύργος Γαϊτάνας.

ΦΡΑΓΚΙΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΟΙΝΟΗΣ

Κοντά στο Πύθιο του θεού Απόλλωνα στην Οινόη βρίσκεται αυτός ο επιβλητικός φράγκικος πύργος. Ο πύργος κτίστηκε περί το 1250, την περίοδο που άρχοντας της Αττικής ήταν ο Γκυ ντε Λα Ροσ (ή Δελαρός) . Ο Γκυ ντε Λα Ροσ ήταν ο γιος του Όθωνα ντε Λα Ροσ (Otto de la Roche), ευγενούς από τη Βουργουνδία (από το La Roche-sur-l'Ognon) που ήταν ένας από τους ιππότες που συμμετείχαν στην τέταρτη Σταυροφορία (που τελείωσε με την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204). Ο Όθων υπήρξε γενάρχης των Δελαρός που ήταν κύριοι του Δουκάτου των Αθηνών μέχρι το 1308. Ο σκοπός του πύργου ήταν μάλλον να προστατεύει και να εποπτεύει τα κτήματα της περιοχής. Μπορεί να ανήκε στην οικογένεια των Δελαρός ή σε κάποιον από τους υποτελείς τους. Η είσοδος στον πύργο γινόταν από ένα άνοιγμα στον πρώτο όροφο, κάτι συνηθισμένο στους μεσαιωνικούς πύργους. Ο Πύργος της Οινόης διέθετε τρεις ορόφους που επικοινωνούσαν μεταξύ τους με καταπακτές. Ο Πύργος αυτός έχει αναστηλωθεί και είναι θαυμάσιο αξιοθέατο της περιοχής...

ΠΥΡΓΟΣ ΓΑΪΤΑΝΑΣ

Στην ευρύτερη περιοχή που συνορεύει με την Λίμνη του Μαραθώνα καταγράφονται και άλλοι πύργοι που συνδέονται με την φραγκική κυριαρχία. Ένας από αυτούς είναι και ο Πύργος Γαϊτάνας ή Παλιόπυργος. Το πιο πιθανό είναι ο Πύργος Γαϊτάνας να κτίστηκε στο δεύτερο μισό του 13ου αιώνα όταν την περιοχή διαφέντευαν οι De LaRoche. Υπολογίζεται ότι θα χτίστηκε περίπου το 1250 μ.Χ. από τον ιδρυτή της οικογένειας, Όθωνα Ντε λα Ρος, ο οποίος έγινε άρχοντας του Δουκάτου των Αθηνών, που περιλάμβανε την Αττική, τη Θήβα και τα περίχωρα της. Οι κατασκευές έγιναν όταν δεν υπήρχε η τεχνητή λίμνη του Μαραθώνα, παρά μια μικρή κοιλάδα που τη διέσχισε ο ποταμός Χάραδρος. Ερείπια μεσαιωνικού πύργου βρίσκονται στη περιοχή Γαϊτάνα, στη βόρεια όχθη της Λίμνης του Μαραθώνα και μόλις 20 μέτρα απόσταση από τα νερά της λίμνης.

ΦΡΑΓΚΙΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑ

Δεν είναι γνωστές λεπτομέρειες για την ιστορία του πύργου. Κτίστηκε επί Φραγκοκρατίας, μάλλον τον 13ο ή 14ο αιώνα. Δεδομένου ότι ο πύργος ήταν σχετικά μεγάλος και καλοχτισμένος, πιθανότατα χρησίμευε σαν τόπος κατοικίας κάποιου τοπικού άρχοντα. Παράλληλα ήταν μέρος ενός αμυντικού δικτύου πύργων που είχαν οπτική επαφή μεταξύ τους και που προστάτευαν την ανατολική Αττική.

Η ζωή στο μεσαιωνικό κάστρο

Φεουδαρχικό σύστημα

Η φεουδαρχία ήταν ένα οικονομικό και πολιτικό σύστημα το οποίο αναπτύχθηκε στην μεσαιωνική Ευρώπη, ανάμεσα στον 9ο και 15ο αιώνα μΧ. Ορίζεται από παραγωγικές σχέσεις βάσει της γαιοκτησίας σε αντάλλαγμα με προσφορά υπηρεσιών υπό την μορφή έργου. Οι μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου έπαιξαν μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση του συστήματος .

Τα χαρακτηριστικά της φεουδαρχίας:

Ανάμεσα στους φεουδάρχες και στους υποτελείς αναπτύσσεται μια σχέση αλληλεξάρτησης ,καθώς οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες παραχωρούσαν στους βασάλους εκτάσεις γης(φέουδα) με αντάλλαγμα υποταγή και προσφορά υπηρεσιών .Στη συνέχεια οι άρχοντες αναγκάζονταν να παρέχουν στους υποτελείς προστασία και ασφάλεια .

Οι αλλαγές που προέκυψαν ήταν:

- 1)οικονομική ανάπτυξη->κοινωνικές αλλαγές
- 2)οι δουλοπάροικοι εξαγοράζουν την ελευθερία τους
- 3)έμποροι ,βιοτέχνες ,τραπεζίτες ->αποκτούν οικονομική δύναμη->νέα κοινωνική τάξη:η αστική τάξη
- 4)το χρήμα και όχι η γη αποτελεί το μέτρο κάθε αξίας

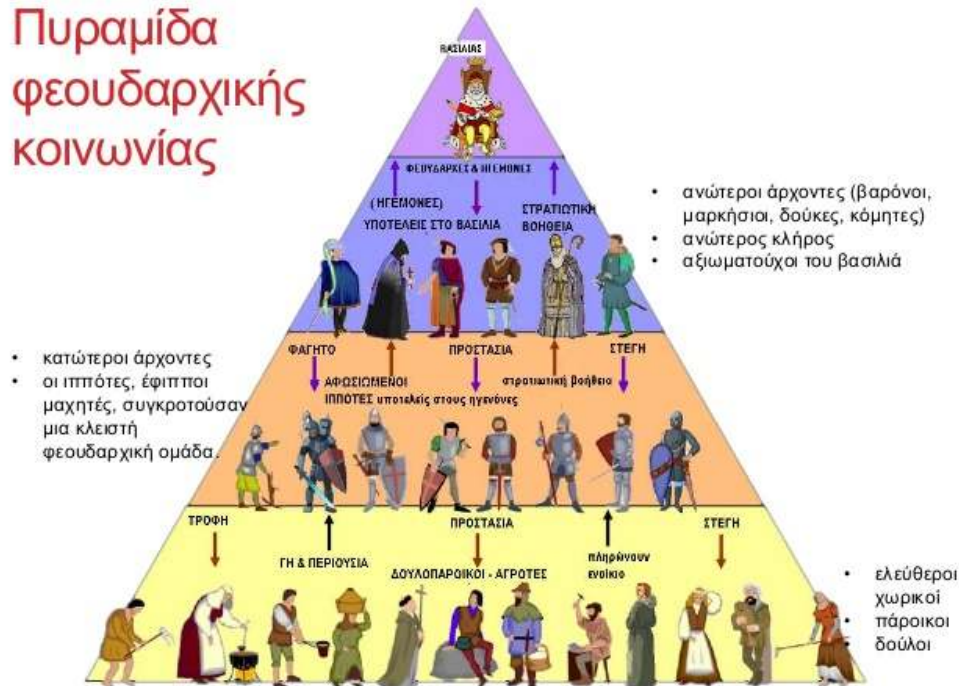
Η φεουδαρχική πυραμίδα: Η πυραμίδα της διαχείρισης του φεουδαρχικού στην μεσαιωνική Γερμανία βάσει του «νόμου περί στρατιωτικής ασπίδας» είχε ως εξής:

1. Βασιλιάς
2. Εκκλησιαστικοί Πρίγκιπες
3. Πρίγκιπες
4. Κόμητες και βαρόνοι
5. Μινίστροι
5. Υποτελείς των μινίστρων
6. Ελεύθεροι ιππότες

Ο βασιλιάς ήταν ο ανώτατος άρχοντας, ως πρώτη «ασπίδα» της εξουσίας. Ο κλήρος και η εκκλησία λειτουργούσαν ως δεύτεροι στην εξουσία, ενώ τρίτοι ήταν οι πρίγκιπες, πρώτιστοι αριστοκράτες, επίσης ονομασμένοι και ως «εγκόσμιοι», εννοώντας πως δεν είχαν εγκαταλείψει τα εγκόσμια για να γίνουν μέρος του κλήρου. Τέταρτη στην πυραμίδα της εξουσίας, οι βαρόνοι και οι κόμητες, αριστοκράτες οι οποίοι δεν είναι πρίγκιπες. Στην 5η και 6η θέση βρίσκονταν οι μινίστροι και οι υπάλληλοι τους, ελεύθεροι άνθρωποι, ικανοί να διαχειριστούν την γραφειοκρατία του συστήματος. Η έβδομη «ασπίδα», οι ελεύθεροι ιππότες είναι ακόμα άγνωστο ποιιά ήταν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους απέναντι στο φεουδαρχικό σύστημα. Το μόνο γνωστό είναι πως μπορούσαν μόνο να είναι υποτελείς φεουδάρχη, χωρίς δικαίωμα διαχείρισης.

Πυραμίδα φεουδαρχικής κοινωνίας

Πώς και από ποια υλικά χτίστηκαν τα μεσαιωνικά κάστρα:

Χτίζοντας ένα πραγματικό κάστρο ήταν μια χρονοβόρα και δαπανηρή διαδικασία. Όλη η δουλειά έγινε με το χέρι και μερικές φορές διήρκεσε για δεκαετίες.

Πριν ξεκινήσετε την κατασκευή, ήταν απαραίτητο να επιλέξετε μια κατάλληλη τοποθεσία. Τα πιο απρόσιτα κάστρα ανεγέρθηκαν στους βράχους απότομων βράχων. Ωστόσο, συχνότερα επέλεξαν έναν λόφο με ανοιχτή θέα και ένα ποτάμι κοντά. Η πλωτή οδό χρειάστηκε για να γεμίσει τις τάφρους και χρησιμοποιήθηκε επίσης ως τρόπος μεταφοράς εμπορευμάτων.

Σκαμμένη βαθιά τάφρος στο έδαφος και σχηματίστηκε ανάχωμα. Στη συνέχεια, τα τείχη ανεγέρθηκαν με τη βοήθεια ικριωμάτων.

Η κατασκευή ενός πηγαδιού ήταν μια πρόκληση... Έπρεπε να σκάψω βαθιά ή να σμίρω στο βράχο.

Η επιλογή του υλικού κατασκευής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Καθοριστικής σημασίας ήταν:

- έδαφος;
- ανθρώπινο δυναμικό;
- προϋπολογισμός.

Εάν υπήρχε ένα λατομείο κοντά, το κτίριο χτίστηκε από πέτρα, διαφορετικά χρησιμοποιούσαν ξύλο, άμμο, ασβεστόλιθο ή τούβλο. Για το εξωτερικό που χρησιμοποιείται υλικά που αντιμετωπίζουν όπως επεξεργασμένη πέτρα. Τα στοιχεία των τοίχων συνδέθηκαν με ασβέστη και το γυαλί ήταν γνωστό εκείνες τις μέρες, δεν χρησιμοποιήθηκε στις κλειδαριές. Τα στενά παράθυρα ήταν καλυμμένα με μαρμαρυγία, δέρμα ή περγαμηνή. Μέσα στα σπίτια των ιδιοκτητών του κάστρου, οι τοίχοι συχνά καλύπτονταν με τοιχογραφίες και κρέμονταν με ταπετσαρίες. Στα υπόλοιπα δωμάτια, περιορίζονταν σε ένα στρώμα ασβέστη ή άφησε ανέγγιχτη τοιχοποιία.

Τάφος , γέφυρα και πύλη

Η πύλη ήταν διπλής πτέρυγας και έκλεισε μια εγκάρσια δοκό που γλιστρά στον τοίχο. Αν και ήταν λιθόστρωτα μαζί με λίγα λόγια από ανθεκτικές σανίδες και επενδεδυμένα με σίδηρο, η πύλη παρέμεινε το πιο ευάλωτο τμήμα της κατασκευής. Προστατεύονταν από πύργο πύλης με δωμάτιο φύλαξης. Η είσοδος του κάστρου μετατράπηκε σε ένα μακρύ στενό πέρασμα με τρύπες στην οροφή και στους τοίχους. Αν ο εχθρός ήταν μέσα, ρίχτηκε πάνω του ένα ρεύμα βραστό νερό ή πίσσα. Εκτός από τις ξύλινες πύλες, υπήρχε συχνά ένα πλέγμα, το οποίο έκλεινε με βαρούλκο και σχοινιά. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, τα σχοινιά κόπηκαν, το εμπόδιο έπεσε απότομα. Ένα πρόσθετο στοιχείο της προστασίας της πύλης ήταν ο barbican - οι τοίχοι που εκτείνονταν από την πύλη. Οι αντίπαλοι έπρεπε να συμπιέσουν στο πέρασμα μεταξύ τους κάτω από χαλάζι με βέλη.

Πού χτίζονταν τα κάστρα;

Τα κάστρα χτίζονταν, συχνά, σε κορυφές λόφων ή τουλάχιστον στα πιο υπερυψωμένα μέρη μιας περιοχής. Κάποιες φορές είχαν και φυσική οχύρωση (βράχους ή νερό γύρω τους) ώστε να είναι πιο εύκολο να τα υπερασπιστούν αλλά και με καθαρή θέα προς την περιοχή απ' όπου θα ήταν πιο εύκολη η πρόσβαση για τους εχθρούς. Έτσι ήταν πιο εύκολο να πληροφορηθούν, όσο το δυνατόν νωρίτερα, οι κάτοικοι ότι οι εχθροί έρχονταν και να προλάβουν να οχυρωθούν.

Χωροδεσποτεία

Το φαινόμενο εμφανίζεται στο Φραγκικό βασίλειο. Οι αριστοκράτες κατέχουν το στρατό, έχουν τη δυνατότητα να δικάζουν, έχουν το δικαίωμα να συλλέγουν τους φόρους κι εν γένει τη δικαιοδοσία να διοικούν την επαρχία που τους έχει δώσει ως φέουδο ο βασιλιάς. Οι αριστοκράτες αντιλήφθηκαν τη δύναμη που είχαν στα χέρια τους αλλά χρειάζονταν τη στήριξη της τοπικής κοινωνίας. Αυτήν τη βρήκαν με έναν τρόπο παράδοξο. Στους συγκεκριμένους αιώνες, η Ευρώπη μαστίζεται από εισβολές νέων φύλων από το βορρά. Οι ευγενείς τους αντιμετωπίζουν κι έτσι αναδεικνύονται σε προστάτες του πληθυσμού. Αυτό τους δίνει την ευκαιρία να εκφράσουν την αξίωσή τους να συμμετέχουν στην πολιτική εξουσία. Οι πρώτες τους ενέργειες ήταν να μειώσουν τις μέρες που διέθεταν το στρατό τους στο βασιλιά. Ο τελευταίος είχε τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί το στρατό τους για 43 ημέρες το χρόνο. Εάν χρειαζόταν περαιτέρω στρατό, τότε θα έπρεπε να βρει ο ίδιος τα χρήματα για να τον συντηρεί. Οπότε, πλέον, ο βασιλιάς αποδυναμώνεται και χάνει μεγάλο μέρος των εδαφών του. Αντιθέτως, οι ευγενείς έχουν πλέον το δικό τους κέντρο. Πρόκειται για το κάστρο τους, το οποίο είναι σε λόφο κι από εκεί ο ευγενής έχει την εποπτεία της περιοχής του. Γύρω από αυτό συγκεντρώνονται οι κάτοικοι της περιοχής, οι οποίοι παραχωρούν την ελευθερία

Στάνι - Τσέλιου Χωροδεσποτεία

τους για να μπορούν να είναι ασφαλείς. Ο χωροδεσπότης θα ελέγχει αυτούς και τις οικονομικές τους δραστηριότητες και φυσικά δε θα διστάσει να τους εκμεταλλευτεί.

Τζούλια Στάνι

Κατερίνα Τσέλιου

Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός

Στέφθηκε βυζαντινός βασιλιάς (1183) αφού ανέτρεψε τον ανηψιό του Αλέξιο Β΄ Κομνηνό. Δολοφονήθηκε 2 χρόνια αργότερα από τους ψηφοφόρους του.

Ο Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός γεννήθηκε το 1118, ήταν ο μικρότερος γιος του Ισαάκιου Κομνηνού και της Ειρήνης των Βαγρατιδών, ο πατέρας του ήταν ο μικρότερος γιος του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού του πρώτου αυτοκράτορα από τη Δυναστεία των Κομνηνών.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του, τα πέρασε στις στρατιωτικές υπηρεσίες και στις διασκεδάσεις. Είχε μεγάλη αδυναμία προς το αντίθετο φύλο, μαρτυρία δε αυτού είναι οι θυελλώδεις έρωτες και αποπλανήσειςτριγικιπισσών και άλλων ευγενών γυναικών. Είχε επίσης σαφή ροπή

προς την ευζωία, **αλλά και τη χρήση σκληρής βίας**. Η ανεψιά του Ευδοκία Κομνηνή, τον γοήτευσε και έγινε η ερωμένη του. Με τη συνοδεία της Ευδοκίας αναχώρησε σε στρατιωτική αποστολή στο Αρμενικό Βασίλειο της Κιλικίας, απέτυχε στον στόχο του να καταλάβει τη Μοψουεστία αλλά διορίστηκε για δεύτερη φορά διοικητής στην Βυζαντινή επαρχία. Την δεύτερη περίοδο επέστρεψε για λίγο στην Κωνσταντινούπολη, οι εξαγριωμένοι αδελφοί της Ευδοκίας ήθελαν να τον σκοτώσουν αλλά γλύτωσε τον θάνατο.

Εξορία: Μετά την ανακάλυψη μιας συνωμοσίας εναντίον του αυτοκράτορα (1153) ο Ανδρόνικος οδηγήθηκε στη φυλακή, μετά από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες δραπέτευσε(1165). Με την προστασία του Γιαροσλάβ συμμετείχε με τον ξάδελφο του Μανουήλ Α΄, συμμετείχε στο πλευρό του Μανουήλ με έναν στρατό από τη Γαλικία, στην επίθεση στην Ουγγαρία και την «πολιορκία του Σεμλίν». Η εκστρατεία ήταν επιτυχής και επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη σε έναν χρόνο μαζί με τον Μανουήλ Α΄ (1168). Ο Ανδρόνικος εκδιώχθηκε ξανά από την Βυζαντινή αυλή γιατί αρνήθηκε να δώσει όρκο υποτέλειας στον διάδοχο του αυτοκράτορα Μπέλα Γ΄ της Ουγγαρίας και διορίστηκε διοικητής στην Κιλικία. Ο αυτοκράτορας εξοργίστηκε ξανά μαζί του και ο Ανδρόνικος δραπέτευσε στην αυλή του Αμωρί Α΄ της Ιερουσαλήμ που τον διόρισε διοικητή της Βηρυτού. Στην Ιερουσαλήμ γνωρίστηκε με την πανέμορφη ανεψιά του, Θεοδώρα Κομνηνή της Ιερουσαλήμ κόρη του ξαδέλφου του Ισαάκιου. Ο Ανδρόνικος ήταν 56 ετών και δεν είχε τα σωματικά χαρίσματα, η Θεοδώρα ήταν το επόμενο θύμα της απληστίας του.

Άνοδος στον θρόνο

Ο Ανδρόνικος και η ανεψιά ερωμένη του εγκαταστάθηκαν στην Ούνιε, στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας ανάμεσα στην Τραπεζούντα και τη Σινώπη. Την εποχή που ο Ανδρόνικος έλλειπε στην Τραπεζούντα ο Βυζαντινός διοικητής της περιοχής συνέλαβε τη Θεοδώρα με τα δύο της παιδιά και τους μετέφερε στην Κωνσταντινούπολη. Ο Ανδρόνικος εξαναγκάστηκε στις αρχές του 1180 να πάει στην Κωνσταντινούπολη, αφού αλυσοδέθηκε γονάτισε μπροστά από στον ξάδελφο του και του ζήτησε συγγνώμη. Ο Μανουήλ Β΄ ελευθέρωσε τη Θεοδώρα και επέτρεψε στο παράνομο ζεύγος να ζήσουν μαζί εξόριστοι στην Ούνιε.

Ο αυτοκράτορας Μανουήλ Α΄ πέθανε και τον διαδέχθηκε ο 10χρονος γιος του Αλέξιος Β΄ (1180) υπό την κηδεμονία της μητέρας του αυτοκράτειρας Μαρίας. Ο λαός της Κωνσταντινούπολης που ήταν ήδη πολλά χρόνια δυσαρεστημένος με την φιλοδυτική πολιτική του Μανουήλ Α΄ με τη Μαρία που ήταν Λατίνα η δυσαρέσκεια πήρε διαστάσεις οργής.

Ο Ανδρόνικος εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία για να ανατρέψει τον μικρό Αλέξιο και τη μητέρα του από τον θρόνο και να ανακηρυχτεί ο ίδιος αυτοκράτορας.

Με την άνοδο του Ανδρόνικου Α΄ ακολούθησε γενική Σφαγή των Λατίνων στην Κωνσταντινούπολη που είχαν τον γενικό έλεγχο στην οικονομία της πρωτεύουσας. Η μεγαλύτερη αδελφή του νεαρού Αλεξίου Β΄ Μαρία Κομνηνή και ο σύζυγος της Ρενιέ του Μομφερράτου δηλητηριάστηκαν όπως φημολογείται με εντολή του Ανδρόνικου. Ακολούθησε ο στραγγαλισμός της Μαρίας αφού πρώτα ο ίδιος ο Ανδρόνικος Α΄ πίεσε τον μικρό Αλέξιο Β΄ να υπογράψει την θανατική καταδίκη της μητέρας του. Ο Ανδρόνικος Α΄ ανακηρύχτηκε συναυτοκράτορας με τον μικρό Αλέξιο Β΄ αλλά στην συνέχεια στραγγάλισε και τον ίδιο, η σορός του οποίου απλώς πετάχτηκε στον Βόσπορο. Ο 65χρονος Ανδρόνικος Α΄ παντρεύτηκε την 12χρονη Αγνή της Γαλλίας, κόρη του βασιλιά της Γαλλίας Λουδοβίκου, που είχε αρραβωνιαστεί τον Αλέξιο Β΄. Ο Ανδρόνικος Α΄ ανακήρυξε συναυτοκράτορες τους δύο γιους του Μανουήλ και Ιωάννη αλλά στην συνέχεια απομάκρυνε τον μεγαλύτερο Μανουήλ λόγω της αντίθεσης με την πολιτική του πατέρα του.

Ο λαός στην αρχή είδε θετικά τα μέτρα αυτά επειδή περιορίζαν τη δύναμη των φεουδαρχών που τους καταπίεζαν τα τελευταία χρόνια.

Διατάχθηκαν επίσης οι κατασκευές οχυρών και κάστρων, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το κάστρο της Λήμνου.

Κράτησε τα σύνορα στη Μικρά Ασία ασφαλή.

Η τελευταία εντολή του Ανδρόνικου Α΄ ως αυτοκράτορα φαίνεται να είναι προς τους πλούσιους γαιοκτήμονες, τους διέταξε να κάνουν ανακαταμερισμό της γης ώστε να μην υπάρχει άνθρωπος χωρίς ένα κομμάτι γης να καλλιεργήσει.

Συμπέρασμα, Ο τελευταίος αυτοκράτορας της δυναστείας των Κομνηνών ήταν ευφυής και ικανότατος. Ελάττωσε τους φόρους, πέτυχε βελτίωση της ζωής των ασθενέστερων τάξεων, μείωσε τα κρατικά έξοδα και βελτίωσε τη διοίκηση.

Είχε όλα τα προσόντα να γίνει ο καλύτερος των Κομνηνών, κάτι που δεν του το επέτρεψε τελικά η έλλειψη συνείδησης και ηθικών φραγμών.

Θάνατος

Ο λόγος, ήταν ο κίνδυνος των Νορμανδών που απειλούσαν την Κωνσταντινούπολη, καθώς και η κατά πολλούς βίαιη διακυβέρνησή του με ασταμάτητες εξορίες και εκτελέσεις.

Τα μέλη της Κομνηνείας αριστοκρατίας, τα οποία ο Ανδρόνικος Α΄ θεωρούσε επικίνδυνους αντιπάλους, εκτελέστηκαν, δολοφονήθηκαν ή ακρωτηριάστηκαν. Έπεζησαν μόνο όσοι κατάφεραν να καταφύγουν σε ξένες αυλές, μεταξύ αυτών και οι δύο μελλοντικοί αυτοκράτορες, Ισαάκιος Β΄ Άγγελος και Αλέξιος Γ΄ Άγγελος, οι οποίοι ήταν και οι μόνοι άρρενες γόνοι της οικογενείας του Ανδρονίκου Αγγέλου.

Ο Ισαάκιος μαζί με τον πατέρα και τους μεγαλύτερους αδελφούς του ενεπλάκη σε επαναστάσεις, που ξέσπασαν εναντίον του Αυτοκράτορα στην Νίκαια της Βιθυνίας και στην Προύσα. Ο Αυτοκράτορας δεν τον τιμώρησε για την απιστία του και ο Ισαάκιος Β΄ παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη.

Την εποχή όμως που ο Ανδρόνικος Α΄ απουσίαζε από την πρωτεύουσα (11 Σεπτεμβρίου 1185), ο στρατηγός του Στέφανος Αγιοχριστοφορίτης (1130-1185) επιχείρησε να συλλάβει τον Ισαάκιο· ο Ισαάκιος τον δολοφόνησε και ζήτησε άσυλο στην Αγία Σοφία.

Το πλήθος εξεγέρθηκε υπέρ του Ισαάκιου, καθώς ο Ανδρόνικος με την πολιτική του είχε εκθέσει την αυτοκρατορία έναντι της Δύσης, η προέλαση των Νορμανδών στην Μακεδονία και η άλωση της Θεσσαλονίκης (Αύγουστος 1185).

Η εξέγερση κατέληξε, ο λαός εισέβαλε στα ανάκτορα, λεηλάτησε το Μεγάλο Παλάτι, την οπλοθήκη και τους βασιλικούς ναούς. Απελευθέρωσε τον αιχμάλωτο Ισαάκιο Άγγελο και τον ανακήρυξε αυτοκράτορα στη θέση

του Ανδρόνικου.

Ο ίδιος ο Ανδρόνικος με την νεαρή σύζυγο του Άννα, αποπειράται να αποδράσει μέσω θάλασσας στην Κριμαία αλλά αποτυγχάνει. Συλλαμβάνεται και οδηγείται μπροστά στο νέο αυτοκράτορα όπου του επιβάλλει την ποινή της διαπόμπευσης (12 Σεπτεμβρίου 1185).

Ακολούθησε ο προπηλακισμός του, από οργισμένα μέλη της αριστοκρατίας και από το ίδιο το πλήθος, στις άγριες διαθέσεις του οποίου παραδόθηκε.

Στη συνέχεια βρίσκει μαρτυρικό θάνατο

Τα βασανιστήρια και οι εξευτελισμοί στα οποία υπεβλήθη τις επόμενες μέρες διηγήθηκε αναλυτικά ο Νικήτας Χωνιάτης.

<< Δεμένος με χαλκάδες και αλυσίδες στον λαιμό, άρχισαν τα βασανιστήρια από το μανιασμένο όχλο. Τον χτυπούν βάνουσα στο πρόσωπο και το στόμα, του ξεριζώνουν τα γέννια και τα μαλλιά, του βγάζουν όλα τα δόντια με τανάλιες. Έπειτα του κόβουν το δεξί χέρι με

τσεκούρι, του τυφλώνουν το δεξί μάτι και τον ρίχνουν, καταματωμένο, στη φυλακή.

Το επόμενο πρωί, τον βγάζουν από το κελί, του τυφλώνουν και το άλλο μάτι. Τον σέρνουν μισόγυμνο, τον ανεβάζουν πάνω σε μια ψωριασμένη γκαμήλα και τον περιφέρουν στην Αγορά.

«θέαμα ελεεινόν και πηγάς έλκων δακρύων»

Στο λιντσάρισμα που ακολουθεί πρωτοστατούν οι ζητιάνοι, οι πόρνες, οι χασάπηδες, οι χαμάληδες, οι ταμπάκηδες, οι ληστές των υπονόμων άλλα και τεχνίτες και επαγγελματίες.

Τον χτυπούν στο κεφάλι με ρόπαλα, του πετούν στα μούτρα βοϊδοκοιλίες και περιττώματα, τον τρυπούν με μυτερά ραβδιά και τον λιθοβολούν, αποκαλώντας τον λυσσασμένο σκύλο και βρίζοντάς του τη μητέρα. Μια πόρνη έρχεται μ'ένα καζάνι βραστό νερό και τον λούζει, κατακαίγοντας το πρόσωπο του.

Τον σέρνουν ως τον Ιππόδρομο, που είναι γεμάτος κόσμο, καθώς έχει γίνει γνωστό ότι θα λινσταριστεί εκεί ο Ανδρόνικος.

Τον κρεμούν ανάποδα από τα πόδια, ενώ ο Ανδρόνικος που ζει ακόμη ψελλίζει: «Ίνα τι κάλαμον συντετριμμένον πρεπικλάτε;»

Αρχίζουν να του κόβουν κομμάτια από τη σάρκα του. Του ξεριζώνουν τα γεννητικά όργανα και του τα χώνουν στο στόμα.

Δύο στρατιώτες διαγωνίζονταν για το ποιος θα μπήξει το ξίφος βαθύτερα στο κορμί του βασανισμένου, χωρίς αυτός να σκοτωθεί, και το θύμα ξεψύχησε μόνο όταν ένας άλλος του έμπηξε ένα σπαθί βαθιά στο φάρυγγα.

Το άψυχο κορμί του κομματιάστηκε, τα κομμάτια του αφέθηκαν να σαπίσουν πολλές μέρες στον Ιππόδρομο κι έπειτα πετάχτηκαν στη θάλασσα χωρίς ταφή. >>

Έτσι πέθανε ο τελευταίος των Κομνηνών.

Η σύντομη βασιλεία του Ανδρονίκου Α΄ Κομνηνού έμεινε στην ιστορία του Βυζαντίου ως **βασιλεία του τρόμου**.

Τουρκαντώνη - Χρυσίνα Άρτεμις Το βυζαντινό έθιμο της διαπόμευσης

<< Ο ίδιος ήταν μία αμφιλεγόμενη και πολύπλευρη προσωπικότητα που προκάλεσε το ενδιαφέρον τόσο των συγχρόνων του όσο και των ερευνητών της ιστορίας. Με πολλά χαρίσματα και εξίσου πολλές αδυναμίες, ήξερε να κερδίζει την αφοσίωση των άλλων. >>

Η Κωνσταντινούπολη, εν τέλει, έπεσε στα χέρια των Δυτικών το 1204.

Αποδεικνύοντας την ανικανότητα των επόμενων αυτοκρατόρων και συγκεκριμένα του Ισαάκιου Β΄ Άγγελου, ο οποίος δέχτηκε εξίσου φρικτή τιμωρία.

Δέκα χρόνια αργότερα, το 1195 καθαιρέθηκε από τον ίδιο του τον αδελφό, τον Αλέξιο τον Γ΄, που κατέβαλε την εξουσία πάλι με τη βοήθεια του όχλου. Ο Ισαάκιος τη γλίτωσε φθηνότερα από τον αντιπαλό του, Ανδρόνικο. Μέτα την εισβολή του στην Πόλη με τη βοήθεια των σταυροφόρων, φυλακίστηκε για το υπόλοιπο της ζωής του, αφού πρώτα τυφλώθηκε.

Αντιγόνη Τουρκαντώνη

Άρτεμις Χρυσίνα

- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%84_%CE%9A%CE%BF%CE%BC%CE%BD%CE%B7%CE%BD%CF%8C%CF%82
- <http://byzmettyhes.gr/%CE%B4%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85/%CE%91%CE%BD%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82-%CE%91%CE%84-%CE%9A%CE%BF%CE%BC%CE%BD%CE%B7%CE%BD%CF%8C%CF%82>
- <https://www.mixanitouxronou.gr/o-frikos-thanatos-tou-vyzantinou-aftokratora-andronikou-komninou-ton-akrotiriasan-ton-tyflosan-kai-tou-kserizosan-ta-gennitika-organa-prin-apo-tria-xronia-o-idios-oxl-os-ton-eixe-stepsei-aftokrato/>
- <https://cognoscoteam.gr/%CE%BF-%CE%B2%CE%AC%CE%BD%CE%B1%CF%85%CF%83%CE%BF%CF%82-%CE%B8%CE%AC%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CE%BD/>
- <http://www.hellenicaworld.com/Byzantium/Person/gr/AndronikosI.html>
- <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=1241144>
- <https://www.diaskedasi.info/%CE%B1%CF%82-%CE%B8%CF%85%CE%BC%CE%B7%CE%B8%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82/6899-andronikos-a-komninos.-htan-vyzantinos-aftokratoras..html>

Θρύλοι και θρήνοι για την άλωση της Κωνσταντινούπολεως

Η 29^η Μαΐου του 1453 μ.Χ αποτελεί μια ημερομηνία καταλύτης για την σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας. Η γνωστή σε όλους μας Άλωση της Κων/Πόλεως συντέλεσε την αφορμή για την δημιουργία πολλών παραδόσεων και δοξασιών σε όλη την Ελλάδα.

Ο γνωστότερος θρύλος λέει πως ο τότε Βασιλιάς Κωνσταντίνος Παλαιολόγος τη στιγμή που περικυκλώθηκε από τους Τούρκους, ένας άγγελος του Κυρίου τον άρπαξε και τον έκρυψε σε μια σπηλιά, αφού πρώτα τον μαρμάρωσε. Στη σπηλιά αυτή περιμένει για αιώνες ο "Μαρμαρωμένος Βασιλιάς" να ξαναέρθει την κατάλληλη στιγμή και ο άγγελος Κυρίου θα του ξαναδώσει τη ζωή και το σπαθί του για να διώξει του Τούρκους. Ένας ακόμη αξιοπερίεργος μύθος που ενέχει πολλών μυθικών στοιχείων είναι εκείνος των μισοτηγανισμένων ψαριών θρυλείτε πως ένας καλόγερος τηγάνιζε ψάρια κοντά στην πηγή της ζωοδόχου πηγής στο σημερινό Μπαλουκλί της Τουρκίας όταν λοιπόν του ανήγγειλαν το γεγονός, πως η πόλη πάρθηκε, είτε πως αν είναι αλήθεια να ψάρια να βγουν από το τηγάνι και να πέσουν στην πηγή έτσι και έγινε. Αξίζει να σημειωθεί πως πολλοί σύγχρονοι προσκυνητές στο μοναστήρι στο Μπαλουκλί έχουν θεαθεί τα μισοτηγανισμένα ψάρια ενισχύοντας έτσι τον θρύλο και διεγείροντας την φαντασία μας. Σαφώς και δεν λείπουν οι ιστορίες για τον τρόπο της άλωσης παράδειγμα αποτελεί ο παρακάτω μύθος: «Ο Πύργος της Βασιλοπούλας» Στα κάστρα του Διδυμότειχου ένας κυκλικός πύργος, ο ψηλότερος ονομάζεται "πύργος της βασιλοπούλας". Η παράδοση λέει πως κάποτε ο βασιλιάς διασκέδαζε κυνηγώντας και στη θέση του άφησε την κόρη του. Όταν τον ειδοποίησαν ότι έρχονται οι Τούρκοι είχε τόση εμπιστοσύνη στην οχυρότητα του κάστρου ώστε είπε: "αν σηκωθεί από τη χύτρα ο κόκορας και λαλήσει, θα πιστέψω ότι κυριεύτηκε η πόλη". Οι Τούρκοι όμως χρησιμοποίησαν δόλο και έδειξαν το χρυσοκέντητο μαντήλι του βασιλιά στην κόρη του. Αυτή μόλις το είδε, τους παρέδωσε το κλειδί του κάστρου κι έγινε αιτία της άλωσης. Όταν κατάλαβε πως την ξεγέλασαν, δεν άντεξε την ντροπή και αυτοκτόνησε πέφτοντας από τον πύργο. Από τότε ο πύργος λέγεται της βασιλοπούλας.

Πολλά είναι επίσης τα παραδοσιακά τραγούδια και οι θρήνοι για τον χαμό της Πόλης. Στα περισσότερα θα δούμε πως για τον χαμό της Βασιλεύουσας θρηνούν ακόμη και τα φυσικά στοιχεία και τα ζώα με πρωταγωνιστή ένα πουλί ακολουθούν ενδεικτικοί στίχοι από έναν θρήνο για την Πόλη από την Αν. Θράκη :

Στέτου Ιωάννα
Θρύλοι και θρήνοι της Άλωσης

Γιατί, πουλί, δεν κελαηδείς

‘πως κελαηδούσες πρώτα;

Άχ, πώς μπορώ να κελαηδώ

‘πως κελαηδούσα πρώτα;

Μου κόψαν τα φτερούδια μου

μου πήραν τη λαλιά μου...

Μας πήρανε μπρ’ αμάν την Πόλη μας

και την Αγια-Σοφιά μας

Κλαίγει πικράν η Παναγιά μας .

Παρόμοια τραγούδια θα δούμε και στον Πόντο :

*¹ Έναν πουλίν, καλόν πουλίν εβγαίν” από την Πόλην
ουδέ στ” αμπέλια κόνεψεν ουδέ στα περιβόλια,
επήγεν και-ν εκόνεψεν α σου Ηλί” τον κάστρον.
Εσειξεν τ” έναν το φτερόν σο αίμα βουτεμένον,
εσειξεν τ” άλλο το φτερόν, χαρτίν έχει γραμμένον,
Ατό κανείς κι ανέγνωσεν, ουδ” ο μητροπολίτης
έναν παιδίν, καλόν παιδίν, έρχεται κι αναγνώθει.
Σίτ” αναγνώθ” σίτε κλαίγει, σίτε κρούει την καρδίαν.*

*Ν” αϊλί εμάς και βάι εμάς οι Τούρκοι την Πόλ” επαίραν
επαίραν το βασιλοσκάμ” κι ελάεν η Αφεντία.
Μοιρολογούν τα εκκλησιάς κλαίγνε τα μοναστήρα
κι ο Αι Γιάννες ο Χρυσόστομον κλαίει, δερνοκοπισκάται.
– Μη κλαις, μη κλαις, Αγιάννε μου μη δερνοκοπισκάσαι
η Ρωμανία “πέρασεν η Ρωμανία “πάρθεν.*

1 περιοχή της Τραπεζούντας

Οι παραπομπές και οι αναφορές σε μυθικά γεγονότα και εμπειρίες της παράδοσης θα μπορούσαν να είναι πολλές, τόσο η αίσθηση παρηγοριάς που παρέχουν οι μύθοι όσο και η αίσθηση ότι η φύση και ο Θεός συμπάσχει με τον άνθρωπο δημιουργεί ένα κλήμα προστασίας για τον άνθρωπο της υπαίθρου και της παράδοσης . Η σύνδεση της ιστορικής μνήμης με την προφορική παράδοση συνθέτουν ένα έξοχο πορτρέτο της πολιτιστικής μας ταυτότητας . Τα παραπάνω στοιχεία αποδεικνύουν πως η ανάγκη του της παρηγοριάς ξυπνά την πένα του λαού που πλάθει μύθους ας μην ξεχνάμε πως παραμύθι σημαίνει παρηγοριά.

Κολοκύθα Ευγενία

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

2/4/21
Ευγενία κολοκύθα
B'3

- Μετά το 1204 στην πόλη εγκαθιδρύθηκε ένα αδύναμο Λατινικό βασίλειο και οι υπόλοιπες περιοχές της Αυτοκρατορίας είχαν διασπαστεί σε επί μέρους βασιλεια.
- Ένα από αυτά, η ελληνική Αυτοκρατορία της Νίκαιας κατάφερε να επικρατήσει στην περιοχή και να ανακτήσει την Πόλη το 1261.
- Τους επόμενους δύο αιώνες, η εξασθενημένη Βυζαντινή Αυτοκρατορία δεχόταν συνεχείς επιθέσεις από Λατίνους, Σέρβους, Βουλγάρους και ιδιαίτερα από τους Οθωμανούς Τούρκους.
- Το 1453 στην Αυτοκρατορία ανήκαν εκτός από την ίδια την Κωνσταντινούπολη και τα περίχωρά της, το μεγαλύτερο τμήμα της Πελοποννήσου, με επίκεντρο τον Μυστρά.
- Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, ένα ελληνικό κράτος που δημιουργήθηκε το 1204 στην άκρη της Μικράς Ασίας και κατάφερε να επιβιώσει όλο αυτό το διάστημα, αποτελούσε εντελώς ξεχωριστή από το Βυζάντιο πολιτική οντότητα.

Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης υπήρξε το αποτέλεσμα της πολιορκίας της βυζαντινής πρωτεύουσας της οσιαίας Αυτοκρατορίας ήταν ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος, από τον οθωμανικό στρατό, με επικεφαλής τον σουλτάνο Μωάμεθ Β΄. Η πολιορκία διάρκεσε από τις 6 Απριλίου έως την Τρίτη, 29 Μαΐου 1453 (Ιουλιανό ημερολόγιο).

Η άλωση αυτή της Κωνσταντινούπολης, σήμανε και το τέλος της υπερηλιετούς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

☐ Κατά τα 1.100 χρόνια ζωής της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, η Κωνσταντινούπολη είχε πολιορκηθεί αρκετές φορές αλλά μόνο μία φορά είχε πέσει στα χέρια των εχθρών, το 1204 από τους Σταυροφόρους της Δ΄ Σταυροφορίας.

Κολοκύθα Ευγενία

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος

- ο "Μαρμαρωμένος Βασιλιάς", που θα ξυπνήσει και θα ανακτήσει την Αυτοκρατορία και την Κωνσταντινούπολη από τους Οθωμανούς.
- Ήταν ο τελευταίος βασιλεύων Βυζαντινός αυτοκράτορας, ως μέλος της δυναστείας των Παλαιολόγων, από το 1449 έως το θάνατό του κατά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453.

- Ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ κατέβαλε γενναϊώδεις προσπάθειες να περισώσει από την Αυτοκρατορία ότι ήταν δυνατό, ο ίδιος ως χαρακτήρας διακρινόταν για την ενεργητικότητα και την ανδρεία του.
- Ένας Ιταλός ανθρωπιστής, ο Φραντσέσκο Φιλέλφο, τον χαρακτηρίζει ως άνθρωπο «με ευσεβές και ανώτερο πνεύμα».
- Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι ο βυζαντινός Αυτοκράτορας κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια σε αυτόν τον άνισο αγώνα, μετέφερε στην πόλη όλες τις ποσότητες σιτηρών που ήταν δυνατόν να συγκεντρωθούν και επισκεύασε τα τείχη της πόλης.
- Η είσοδος του Κεράτιου κόλπου κλείσθηκε με βαριά αλυσίδα, όπως συνέβαινε κάθε φορά σε επικείμενες καταστάσεις πολιορκίας για να αποτραπεί η διείσδυση του εχθρικού στόλου. Η φρουρά της πόλης όμως μόλις έφθανε τις λίγες χιλιάδες.
- Ο Αυτοκράτορας στράφηκε για βοήθεια και προς τα κράτη της Δύσης. Τελικά σοβαρές στρατιωτικές ενισχύσεις δεν κατέφθασαν ποτέ στην πόλη. Αντί για στρατιωτική βοήθεια στην Κωνσταντινούπολη έφθασε ένας καρδινάλιος, ελληνικής καταγωγής, ο Ισιδώρος, που είχε λάβει παλαιότερα μέρος στην Σύνοδο της Φλωρεντίας. Ο Ισιδώρος τέλεσε και μια λειτουργία στην Αγία Σοφία, το γεγονός αυτό όμως προκάλεσε μεγάλη αναταραχή μεταξύ των ανθενωτικών της πόλης και αποδοκμασία του Παλαιολόγου.

Αγία Σοφία
Ayasofya (Τούρκικα)
Sancta Sophia (Λατινικά)

Κολοκύθα Ευγενία

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

Οι αντίπαλοι ηγέτες

Μωάμεθ Β΄

- Στο οθωμανικό στρατόπεδο, ο Μωάμεθ Β΄, χαρακτήρας, όπως υποστηρίζει ο βυζαντινολόγος Βασίλειφ, ιδιαίτερα σκληροτράχηλος, φιλοπόλεμος, υπέκυπτε γενικά σε κατώτερα πάθη, ταυτόχρονα όμως έδειχνε ενδιαφέρον για την επιστήμη και τη μόρφωση, ενώ κατείχε και τα χαρίσματα του στρατηγού, του πολιτικού και του οργανωτή.
- Οι μουσουλμανικές πηγές εξυμνούν την ευσεβεία του και την προστασία που παρέιχε στους ομοθρήσκους του λογίους.
- Η επιθυμία να κατακτήσει την Κωνσταντινούπολη είχε γίνει έμμονη ιδέα για τον νεαρό σουλτάνο: διασώζεται ότι έμενε άπνους για συνεχείς νύχτες, χαρίζοντας στο χαρτί το σχέδιο της πόλης και σημειώνοντας τα σημεία που μπορούσαν να προσβληθούν ευκολότερα. Αφού αποφάσισε να δώσει το τελικό χτύπημα στην πόλη, ο Μωάμεθ άρχισε να εργάζεται με εξαιρετική προσοχή. Πρώτα έκτισε, στα βόρεια της πόλης, στις ευρωπαϊκές ακτές του Βοσπόρου, στο πιο στενό σημείο του, ένα ισχυρό φρούριο, το Ρούμελι Χισάρ.
- Τα κανόνια που τοποθετήθηκαν εκεί ήταν ό τι πιο προηγμένο είχε να επιδείξει η πολεμική τεχνολογία της εποχής. Αυτή η ενέργεια προκάλεσε ιδιαίτερη ανησυχία στους Βυζαντινούς, που πίστεψαν πια ότι πλησιάζει το τέλος τους. Το οχυρωματικό αυτό έργο απέκοπτε, σε συνδυασμό με το προϋπάρχον οχυρό στην απέναντι ασιατική ακτή (Ανατολιού-χισάρ), την θαλάσσια επικοινωνία της Κωνσταντινούπολης με τα λιμάνια του Εύξεινου πόντου, στεριώντας έτσι πολύτιμες ενισχύσεις και εφόδια για την πόλη. Αμέσως μετά, ο Μωάμεθ Β΄ έστειλε τον τουραχάν μπέη να εισβάλει στις βυζαντινές περιοχές της Πελοποννήσου, για να εμποδίσει την αποστολή ενισχύσεων από τους αδελφούς του Κωνσταντίνου, οι οποίοι διοικούσαν το Δεσποτάτο του Μυστρά.

Στρατός του Μωάμεθ Β΄

- ο στρατός του Μωάμεθ Β΄ ήταν τουλάχιστον **150.000** άντρες, σε αυτούς συμπεριλαμβάνονταν το επίλεκτο σώμα **11.000 γενιτσάρων** και αρκετοί χριστιανοί υποτελείς των Οθωμανών.
- Το στράτευμα συνίστατο σε πεζικό, ιππικό, πυροβολικό.
- Επίσης υπήρχαν ελαφρά σώματα από τοξότες, σφενδονιστές και ακοντιστές.
- Όλοι οι πολεμιστές ήταν πολύ καλά εξοπλισμένοι με κάθε είδους όπλο, αμυντικό ή επιθετικό και έφεραν ασπίδες, επενδυμένες με σίδερο, κράνη, τόξα και βέλη, ξίφη και οτιδήποτε άλλο θεωρούνταν κατάλληλο για **τειχομαχία**.
- Ο στρατός ήταν άριστα εκπαιδευμένος και οργανωμένος και επικρατούσε μεγάλος **ενθουσιασμός**.
- Επί πλέον είχαν συγκεντρωθεί ατελείωτα πλήθη Τούρκων ατάκτων, που τους **προσέλκυσε** η προοπτική της **ληηλασίας**.
- Επίσης πολυάριθμοι φανατικοί μουσουλμάνοι μοναχοί (**δερβισήδες**) και ιερωμένοι κυκλοφορούσαν ανάμεσα στους στρατιώτες και με κηρύγματα τόνωναν την πολεμική ορμή τους.

- Ο Μωάμεθ γνώριζε ότι χωρίς να μπορέσει πρώτα να ελέγξει την θαλάσσια περιοχή της πόλης πολύ δύσκολα θα κατάφερνε την άλωση της μόνο από την ξηρά. Γι' αυτό αποφάσισε να δημιουργήσει ένα ισχυρό στόλο που
- αποτελούνταν από **6 τριήρεις** (οι οποίες αντί για τρεις παράλληλες σειρές κωπηλάτων που είχαν οι αρχαίες, αυτές είχαν μία με τρεις κωπηλάτες)
- **10 διήρεις**
- περίπου **15 γαλέρες**
- περίπου **70 φούστες**
- **20 παρανάρια**
- και έναν άγνωστο αριθμό από **καΐκια** και **κόττερα**.
- Το μέγεθός του πρέπει να έφτανε τις **150 μονάδες**.
- Ο σουλτάνος προσωπικά επέλεξε με προσοχή τους αξιωματικούς που θα τον στελχνωναν, ενώ ως διοικητή του επέλεξε έναν Βούλγαρο εξωμότη, τον **Σουλεϊμάν Μπαταλόγλου**.

- μεγαλύτερη προσοχή έδωσε στην κατασκευή **πυροβόλων** που θα μπορούσαν να καταστρέψουν τα ισχυρά τείχη που προστατεύαν την **Κωνσταντινούπολη**.
- Το μεγαλύτερο **πυροβόλο** που έφτιαξε ο Ουρβανός είχε μήκος **3 μέτρα** και εκτόξευε πέτρινα βλήματα βάρους περίπου **400 κιλών**.
- Συνολικά το οθωμανικό πυροβολικό είχε **70 πυροβόλα** από τα οποία τα **11** εκτόξευαν βλήματα **250 κιλών** και πάνω από **50** χρησιμοποιούσαν βλήματα **100 κιλών**.
- Με αυτά ο Μωάμεθ σχημάτισε **14 πυροβολαρχίες**, **9** από τις οποίες περιλάμβαναν μικρότερου διαμετρήματος πυροβόλα και **5** που περιλάμβαναν τα μεγαλύτερα πυροβόλα.
- Ο ιστορικός **Κριτόβουλος** χαρακτηριστικά αναφέρει ότι οι υπάλληλοι και οι υπάλληλοι διάδρομοι που άνοιξαν οι Τούρκοι κάτω από τα τείχη αποδείχθηκαν εντελώς περιττοί καθώς τα **κανόνια** έδωσαν την **λύση** στο θέμα.
- Ακόμη και μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα ήταν ορατά σε πολλά σημεία της πόλης τα **τεράστια βλήματα** που βρίσκονταν στην ίδια θέση που είχαν πέσει το **1453**.

Οι υπερασπιστές της Κωνσταντινούπολης.

- Σχετικά με το στρατό των αμυνόμενων, εγκυρότερη θεωρείται η αναφορά του Σφραντζή, ο οποίος ανέλαβε την καταμέτρηση των δυνάμεων κατ' εντολή του αυτοκράτορα.
- Ο Σφραντζής αναφέρει 4.937 βυζαντινούς και περίπου 2000 ξένους. Από τους ξένους ξεχωρίζαν οι 700 κατάφρακτοι στρατιώτες που έφθασαν στην βυζαντινή πρωτεύουσα τον Ιανουάριο του 1453 με δύο γενοούτικα πλοία.
- Ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος απένειμε στον αρχηγό τους Ιωάννη Ιουστινιάνη Λόνγκο, έμπειρο πολεμιστή, τον τίτλο του πρωτοστράτορος (αρχιστρατήγου) και του ανέθεσε την άμυνα της πόλης.
- Σε κάθε περίπτωση ο συνολικός αριθμός δεν πρέπει να υπερέβαινε τους 8.500.
- Οι βυζαντινοί διέθεταν και πυροβολικό, μικρότερο σε μέγεθος διαμετρημάτων σε σχέση με το οθωμανικό. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως στις πρώτες μέρες τις πολιορκίας και μετά σίγησε λόγω της ελαχίστης ποσότητας πυριτίδας και βλημάτων, αλλά και τις διαφωνίας στον τρόπο χρήσης αυτών των όπλων.
- Στην αρχή τις πολιορκίας υπήρχαν στον Κεράτιο κόλπο 26 πλοία πολεμικά. Από αυτά 10 ανηκαν στο Βυζάντιο, 5 ήταν βενετικά, 5 γενοβέζικα, 3 κρητικά, 1 από την Ανκόνα, 1 από την Καταλωνία και 1 από την Προβηγκία. Υπήρχαν επίσης μικρότερα σκάφη και εμπορικά πλοία των Γενοβέζων που ήταν ελλειμενισμένα στο Πέραν.

Τα τείχη της πόλης

Η μορφή της περιτειχισμένης Κωνσταντινούπολης μπορεί να περιγραφεί ως τριγωνική. Ως βάση του τριγώνου ήταν τα χερσαία τείχη ενώ οι πλευρές του, που αποτελούσαν και την ακτογραμμή της πόλης, σχηματιζόταν από τα θαλάσσια τείχη.

Τα τείχη της πόλης

Τα χερσαία (ή Θεοδοσιανά) τείχη, που είχαν μήκος 5.570 μέτρων περίπου, εκτεινόταν από την αποβάθρα των Πηγών στην ακτή της Προποντιδας μέχρι τη συνοικία των Βλαχερνών. Σε όλο τους το μήκος ήταν διπλά, με εκείνο που έβλεπε προς την πόλη έφερε την ονομασία *Έσω Τείχος* και εκείνο που έβλεπε προς την πεδιάδα ονομαζόταν *Έξω Τείχος*. Η κύρια γραμμή άμυνας των βυζαντινών ήταν το *Έσω τείχος*, που είχε ύψος 17 μέτρα και πλάτος 5 μέτρα, και περιλάμβανε 96 πύργους ύψους 18 ως 20 μέτρα ο καθένας. Οι πύργοι αυτοί απείχαν μεταξύ τους 55 μ. περίπου. Το *Έξω τείχος* είχε 8,5 μέτρα ύψος και 2 μ. πλάτος και είχε επίσης 96 πύργους, που είχαν ύψος 10 μ. περίπου και ήταν τοποθετημένοι έτσι ώστε να βρίσκονται στο κέντρο του κενού που άφηναν ανάμεσα τους οι εδωπύργοι. Τα τείχη απείχαν μεταξύ τους 15 έως 20 μ. ενώ ο χώρος που υπήρχε μεταξύ τους ονομαζόταν από τους βυζαντινούς «Περίβολος». Σε όλο το μήκος του *Έξω Τείχους* και σε απόσταση 15 έως 17μ. περίπου από αυτό υπήρχε τάφρος που το πλάτος της ήταν 19 μέχρι 21 μ. και το βάθος της περίπου 10 μ. Τα χερσαία τείχη είχαν 10 πύλες.

- Η πρόσβαση στην πόλη από την θάλασσα παρουσίαζε μεγάλες δυσκολίες χάρις σε ένα ισχυρό θαλάσσιο ρεύμα στον Βόσπορο, τους βόρειους ανέμους αλλά και μια σειρά από ξέρες και ύφαλους που υπήρχαν στην Προποντιδα. Έτσι, για την προστασία των ακτών αρκούσε μόνο μια σειρά τειχών.
- Το παραθαλάσσιο τείχος του Κερατίου κόλπου εκτεινόταν από την συνοικία των Βλαχερνών μέχρι την παλαιά Ακρόπολη και είχε ύψος 10μ. περίπου, 17 πύλες, 110 πύργους και μήκος 5.600 μ. Στην εξωτερική πλευρά του υπήρχε μια στενή λωρίδα γης. Το τείχος της Προποντιδας, που ξεκινούσε από την Ακρόπολη και έφτανε ως την αποβάθρα των Πηγών, είχε ύψος 12 ως 15 μ., διέθετε 188 πύργους, περίπου 13 πύλες και είχε μήκος 8.900 μ. Σχεδόν σε όλο το μήκος το τείχος της Προποντιδας ήταν διπλά στη θάλασσα, επομένως η αποβίβαση εχθρικών δυνάμεων ήταν αδύνατη και το έργο της άμυνας καθίστατο πιο εύκολο.

Η τελική επίθεση

Η επίθεση ορίστηκε για την νύχτα της 29ης Μαΐου.

- Ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ σε λόγο προς τον λαό του, όπως τον διασώζει ο Σφραντζής, τον προέτρεψε να αντισταθεί γενναία, λέγοντας ότι οι Τούρκοι «υποστηρίζονται από όπλα, ιππικό, πυροβολικό και την αριθμητική τους υπεροχή, εμείς όμως στηριζόμεθα πρώτα στον **Θεό και Σωτήρα** μας και κατόπιν στα χέρια μας και στην δύναμή μας που μας έχει χαρίσει ο ίδιος ο Θεός». Ο Κωνσταντίνος ολοκλήρωσε την ομιλία του ως εξής:

...Γνωρίσατε λοιπόν τούτο: Εάν ελλικρινά υπακούσετε ό,τι σας διέταξα, ελπίζω ότι, με τη βοήθεια του Θεού, θα αποφύγουμε τη δίκαιη τιμωρία Του, που κρέμεται επάνω μας.

- Την Τρίτη το βράδυ, 29 Μαΐου, μεταξύ 01.00 και 02.00, εκδηλώθηκε γενική τουρκική επίθεση. Μόλις δόθηκε το σύνθημα η πόλη υπέστη συνδυασμένη επίθεση από τρεις πλευρές συγχρόνως.
- Οι Βυζαντινοί κατάφεραν να αποκόψουν τις υπόγειες σήραγγες απ' όπου οι Τούρκοι προσπάθησαν να περάσουν κάτω από τα τείχη. Παρόλο που στις επιθέσεις ήταν περισσότεροι αριθμητικά, **οι Βυζαντινοί τους απώθησαν αρκετές φορές** προκαλώντας τους τρομερές απώλειες.
- Οι δύο πρώτες επιθέσεις αποκρούστηκαν. **Όμως** ο Μωάμεθ Β΄ οργάνωσε πολύ προσεκτικά την **τρίτη** και τελευταία **επίθεση**.

Επίθεση

Με ιδιαίτερη επιμονή οι Τούρκοι επιτέθηκαν κατά του μέρους των τειχών το οποίο ήταν κοντά στην πύλη του Αγίου Ρωμανού, όπου πολεμούσε και ο ίδιος ο Αυτοκράτορας. Ένας από τους κύριους υπερασπιστές της πόλης, **ο Γενοιάτης Ιουστινιάνης**, τραυματίστηκε σοβαρά και αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τον αγώνα.

Αυτή η απώλεια υπήρξε ανεπανόρθωτη για τους Βυζαντινούς. Ωστόσο, ακόμα και μετά από αυτή την επιτυχία, οι Οθωμανοί αδυνατούσαν να διεισδύσουν στην Πόλη.

Στα τείχη, όμως, δημιουργούνταν συνεχώς ρήγματα και **ο Αυτοκράτορας**, πολεμώντας ως απλός στρατιώτης, **έπεσε στην μάχη**. Δεν υπάρχουν ακριβείς πληροφορίες για τον θάνατο του και για τον λόγο αυτό ο θάνατός του έγινε γρήγορα θέμα ενός θρύλου που έχει συσκοτίσει την ιστορική πραγματικότητα. Σύμφωνα με τη **λαϊκή παράδοση**, οι Τούρκοι δεν κατάφεραν να σπάσουν τη γραμμή άμυνας των τειχών, παρά μόνο όταν από εσωτερική προδοσία μπήκαν από την **Κερκόπορτα** και περικύκλωσαν τους αμυνόμενους.

Η είσοδος του Μωάμεθ Β΄ στην Κωνσταντινούπολη (πίνακας του **Ζαν-Ζοζέφ Μπενζαμίν-Κονσταν**, 19ος αιώνας).

Κολοκύθα Ευγενία

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

- Η πολιορκία κράτησε σχεδόν 2 μήνες και, τελικά, ο σημαντικά ισχυρότερος Μωάμεθ κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη την Τρίτη [29 Μαΐου 1453 \(αποφράς ημέρα\)](#).
- Μετά τον [θάνατο του Κωνσταντίνου](#) οι Τούρκοι όρμησαν μέσα στην [πόλη](#), αρχίζοντας μαζικές [ληηλασίες](#).
- Ένα μεγάλο πλήθος πολιτών κατέφυγε στην Αγία Σοφία, ελπίζοντας να βρει εκεί ασφάλεια. Αλλά οι Τούρκοι διέρρηξαν την κεντρική πύλη και όρμησαν μέσα στην εκκλησία όπου έσφαξαν το πλήθος.
- Την ημέρα της πτώσης της Κωνσταντινούπολης, ή πιθανόν την επόμενη, ο Σουλτάνος εισήλθε επίσημα στην πόλη και πήγε στην Αγία Σοφία, όπου και [προσευχήθηκε](#). Κατόπιν ο Πορθητής εγκαταστάθηκε στα αυτοκρατορικά ανάκτορα των [Βλαχερνών](#).

Όπως παραδίδει ο Σφραντζής,

- δόθηκε διαταγή για τριήμερη ληηλασία της πόλης.
- "Άλλες πηγές αναφέρουν πως ουσιαστικά η ληηλασία έπαυσε μετά την πρώτη ημέρα.
- Ο ιστορικός [Δούκας](#) αναφέρει πως ο σουλτάνος επιφύλαξε για τον εαυτό του τα οικοδομήματα και τα τείχη της πόλης, αφήνοντας τα υπόλοιπα αγαθά, τους αιχμαλώτους και τα λάφυρα στη διάθεση των στρατευμάτων.
- Ο άμαχος πληθυσμός της Κωνσταντινούπολης [θανατωνόταν](#) χωρίς διάκριση. Οι εκκλησίες με επικεφαλής την [Αγία Σοφία](#), καθώς και τα μοναστήρια με όλο τους τον πλούτο λεηλατήθηκαν και βεβηλώθηκαν, ενώ οι ιδιωτικές περιουσίες έγιναν αντικείμενο αρπαγής και λαφυραγωγίας.
- Κατά τη διάρκεια αυτών των ημερών χάθηκαν αναρίθμητοι πολιτιστικοί θησαυροί. Πολύτιμα βιβλία κάηκαν, κομματιάστηκαν ή πουλήθηκαν σε εξευτελιστικές τιμές.
- Ο ιστορικός [Κριτόβουλος](#), που ανήκε στο οθωμανικό στρατόπεδο, αναφέρει ότι δεν υπήρξε στοιχειώδης οίκτος κατά τις ληηλασίες και η πόλη ερημώθηκε ολοσχερώς.

Επακόλουθα της Άλωσης

Η Ορθόδοξη Βυζαντινή Αυτοκρατορία έπαψε πια να υφίσταται και στη θέση της ιδρύθηκε και αναπτύχθηκε η Οθωμανική Αυτοκρατορία, της οποίας η πρωτεύουσα μεταφέρθηκε από την Αδριανούπολη στην Κωνσταντινούπολη όπου και μετονομάστηκε από τους Τούρκους Κωνσταντινιέ.

Το όνομα Ιστανμπούλ προέκυψε αργότερα, από τη συμβίωση των δύο γλωσσών παρέμεινε όμως λαϊκό. (από τη φράση εις την πόλιν) και παρέμεινε έδρα της Αυτοκρατορίας ως την οριστική κατάλυση της, το 1922.

Αντίθετα το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης έλαμψε με την ανάδειξη σε πατριάρχη του ανθενωτικού Γεννάδιου Σχολάριου καθ' υπόδειξη του Μωάμεθ λαμβάνοντας από τον ίδιο και διάφορα πρόσθετα προνόμια μέχρι ακόμα και οθωμανική φρουρά.

Κολοκύθα Ευγενία

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

Πρώτος που φέρεται να προσπάθησε να συνεγείρει τους Ηγεμόνες της Δύσης για ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Χριστιανούς ήταν ο τότε **Μέγας Μάγιστρος** του **Τάγματος του Αγίου Ιωάννη των Ιεροσολύμων**, που έδρευε την εποχή εκείνη στη Ρόδο, ο Ζαν ντε Λαστίκ ο οποίος με γράμματά του στον Πάπα και σε όλους τους Ηγεμόνες τους εξόρκιζε να πάρουν τα όπλα και

«να εκδιηθούν για το χριστιανικό αίμα που χύθηκε στην Κωνσταντινούπολη εξ αιτίας των Τούρκων αλλά και για τη σωτηρία της Ρόδου του ισχυρότατου αυτού προμαχώνα της χριστιανικής πολιτείας».

Παράλληλα όμως υπήρχαν και πολλοί Έλληνες που διέτρεχαν την Ευρώπη κηρύττοντας **«ιερό πόλεμο»** κατά των Τούρκων, μεταξύ αυτών ήταν ο Ισίδωρος ο Πελοποννήσιος, ο Βησσαρίων ο Τραπεζούντιος, ο Ανδρόνικος ο Θεσσαλονικεύς κ.ά., ενώ ο Ρόδιος λαϊκός στιχουργός Εμμανουήλ Γεωργιλιάς απέδιδε το πνεύμα της εποχής σε ποιήματά του προτρέποντας τη Δύση να συνασπιστεί κατά των Τούρκων για την απελευθέρωση της Κωνσταντινούπολης, επειδή:

«Η Πόλις ήταν το σααθί, / η Πόλις το κοντάρι.

Η Πόλις ήταν το κλειδί / της Ρωμανίας όλης

Κ' εκλείδωνε κ' εσφάλιζεν / όλην την Ρωμανίαν

Κ' όλον το Αρχιτέλαγος / εσφικτοκλείδωνέν το».

Επακόλουθα της Άλωσης

- Όταν το **1456 ο Μωάμεθ Β'** απέσπασε από τους Φράγκους την Αθήνα και λίγο αργότερα υπέταξε όλες τις ελληνικές περιοχές, όπως και την Πελοπόννησο τότε ξυπνήσε από το λήθαργο η Δύση και άρχισαν ν' ακούγονται οι πρώτες φωνές για τον άπιστο και κοινό εχθρό.
- Ο Παρθενώνας, που τότε είχε μετατραπεί από τους χριστιανούς σε εκκλησία της Θεοτόκου, επανα-μετατράπηκε με διαταγή του ίδιου του Μωάμεθ Β' σε τζαμί.
- Το 1457 εμφανίζεται στο Αιγαίο ο παπικός στόλος που ξεκινά επιδρομές για κατάληψη νήσων που βρίσκονταν υπό τουρκική κυριαρχία με συνέπεια την κατάργηση της Ηγεμονίας του Αιμου του Οίκου των Κατελούζων.
- Το 1461, η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας περιήλθε και αυτή στην εξουσία των Οθωμανών. Την ίδια χρονιά καταλήφθηκαν και τα τελευταία υπολείμματα του Δεσποτάτου της Ηπείρου.
- Η **πτώση** της Κωνσταντινούπολης μπορεί να σηματοδότησε την έναρξη της Τουρκοκρατίας στην Ελλάδα, πλην όμως το σημαντικότερο: οδήγησε στον κολοφώνα της αναγέννησης των αρχαίων ελληνικών σπουδών που μεταλαμπαδεύτηκε στην Ιταλία αρχικά καθώς και στην υπόλοιπη Ευρώπη στη συνέχεια. Πόλεις όπως η Βενετία, η Φλωρεντία, η Ρώμη κ.ά. άνοιξαν την αγκαλιά τους στους πρόσφυγες βυζαντινούς λόγιους που εγκαταστάθηκαν σε αυτές μεταφέροντας το πολύτιμο φορτίο της αρχαίας Ελλάδας, συμβάλλοντας έτσι στην ανάδειξη των νέων τάσεων κυρίως του ουμανισμού που έφερνε ο νέος αιώνας (15ος αιώνας).

- Ο τρόπος που θυσιάστηκε ο τελευταίος Αυτοκράτορας, καθώς και ότι δεν διασώθηκαν πληροφορίες για τις τελευταίες στιγμές του στο πεδίο της μάχης, αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για ποικίλους θρύλους με κυριότερο αυτόν του «μαρμαρωμένου βασιλιά» που περιμένει την στιγμή να ανακτήσει την Πόλη και την Αυτοκρατορία του.

Κολοκύθα Ευγενία

Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

- Μια λαϊκή χριστιανική παράδοση, αναφέρει ότι τη στιγμή που διέρρηξαν οι Τούρκοι την πύλη της Αγίας Σοφίας τελούσαν η θεία λειτουργία και ο ιερέας τη στιγμή που είδε τους μουσουλμάνους να ορμούν στο πλήθος των πιστών, εισήλθε και εξαφανίσθηκε μέσα στον τοίχο, πίσω από το Άγιο Βήμα, που άνοιξε μπροστά του κατά τρόπο θαυμαστό.
- Λέγονταν ότι όταν η Κωνσταντινούπολη θα επανέλθει στα χέρια των Χριστιανών, ο ιερέας θα βγει από τον τοίχο για να συνεχίσει την λειτουργία. Ένας άλλος θρύλος λέει ότι ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος στο ένα του χέρι είχε έξι δάχτυλα και αν βρεθεί κάποιος Έλληνας που έχει έξι δάχτυλα τότε θα ανακτήσει (ο Κωνσταντίνος) την Πόλη και την αυτοκρατορία του.
- Κατά τα τέλη του 19ου αιώνα, ο Αμερικάνος ιστορικός Ε. Α. Γκρόσβενορ αναφέρει ότι στην συνοικία Αμπού Βέφα στην Κωνσταντινούπολη, υπήρχε ένας χαμηλός ανώνυμος τάφος τον οποίο οι Έλληνες τιμούσαν ως τάφο του Κωνσταντίνου και τον χρησιμοποιούσαν κρυφά ως τόπο προσευχής. Όμως η Οθωμανική Κυβέρνηση επενέβη εκείνη την εποχή επιβάλλοντας ποιές και ερμημώνοντας το μέρος.

Άλωση της Κωνσταντινούπολης 1453

Κολοκύθα Ευγενία
Η πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

Οι περιπέτειες των ορθόδοξων εικόνων